



AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG HATÁROZATAI

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG HIVATALOS LAPJA

TARTALOM

10/2014. (IV. 4.) AB határozat	az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény 163/F. §-a alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről, valamint folyamatban lévő ügyekben történő alkalmazásának kizárásáról	476
11/2014. (IV. 4.) AB határozat	a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 2:22. § (1) és (2) bekezdései alaptörvény-ellenességének és nemzetközi szerződésbe ütközésének megállapítására irányuló indítvány elutasításáról	481
3094/2014. (IV. 7.) AB végzés	alkotmányjogi panasz visszautasításáról	495
3095/2014. (IV. 7.) AB végzés	alkotmányjogi panasz visszautasításáról	497

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG TELJES ÜLÉSÉNEK A MAGYAR KÖZLÖNYBEN KÖZZÉTETT HATÁROZATAI



AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 10/2014. (IV. 4.) AB HATÁROZATA

az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény 163/F. §-a alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről, valamint folyamatban lévő ügyekben történő alkalmazásának kizárásáról

Az Alkotmánybíróság teljes ülése folyamatban lévő ügyben alkalmazandó jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló bírói kezdeményezés tárgyában – *Dr. Dienes-Oehm Egon, Dr. Lenkovics Barnabás, Dr. Szívós Mária* alkotmánybírók különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

1. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény 163/F. §-a alaptörvény-ellenes, ezért azt megsemmisíti. Az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény 163/F. §-a a Győri Járásbíróság előtt folyamatban lévő P.21.753/2013. számú, valamint a jogerősen még le nem zárt ügyekben nem alkalmazható.

2. Az Alkotmánybíróság az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény 96. § (4) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére vonatkozó indítványt visszautasítja.

Az Alkotmánybíróság ezt a határozatát a Magyar Közlönyben közzéteszi.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó, a Győri Járásbíróság bírója az előtte a P.21.753/2013. szám alatt folyamatban lévő ügyben az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 25. §-a alapján kezdeményezte az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény (a továbbiakban: Eht.) 96. § (4) bekezdése és 163/F. §-a alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését.
- [2] A folyamatban lévő perben a felperesek keresetükben egy családi ház tetejére és oldalára szerelt, két darab, egyenként 5–6 méter magas, a Magyar Telekom Távközlési Nyrt. által működtetett többirányú antenna, antenatartó szerkezet és csatlakozó műtárgy miatt az alperest a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: előző Ptk.) 100. §-ára és 339. §-ára alapított kártérítés megfizetésére kérik kötelezni. A felperesek állítják, hogy a szürke színű, átlátszó tornyok látványa tájidegen, kilátásukat rontja és félelmet kelt. Sérti lakókörnyezetük intimitását, és tartanak az antenna egészségkárosító, sugárzó hatásától.
- [3] A helyi és körzeti televíziók digitális átállásának biztosítása érdekében szükséges egyes hírközléssel összefüggő törvénymódosításokról szóló 2013. évi CXXI. törvény (a továbbiakban: Módtv.) 2013. július 5-ei hatállyal kiegészítette az Eht. 96. §-át a következő (4) bekezdéssel: „(4) [a] mobil rádiótelefon szolgáltatás nyújtásához szükséges antennák, antenatartó szerkezetek és az azokhoz tartozó műtárgyak elhelyezése és működtetése során bekövetkező zavarás a környezetvédelmi, közegészségügyi, közbiztonsági és építésügyi jogszabályok által megszabott határértékek betartása esetén nem minősül a Ptk.-ban meghatározott szükségtelen zavarásnak.”
- [4] A Módtv. az Eht.-t kiegészítette a következő 163/F. §-al is: „163/F. § [a] 96. § (4) bekezdésének a helyi és körzeti televíziók digitális átállásának biztosítása érdekében szükséges és egyes hírközléssel összefüggő törvénymódosításokról szóló 2013. évi CXXI. törvény 28. §-ával megállapított rendelkezését a Módtv. hatálybalépését megelőzően keletkezett tényekre és jogviszonyokra akkor kell alkalmazni, ha az építmény használatbavétele jogszerű volt, és a használatbavétel óta az építmény elhelyezésével és működtetésével kapcsolatban jogerős

hatósági határozat nem állapította meg a környezetvédelmi, közegészségügyi, közbiztonsági és építésügyi jogszabályok által megszabott határértékek megsértését.”

- [5] 2. Az indítványozó utal a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Jat.) 2. § (2) bekezdésére is, mely szerint a jogszabály a hatálybalépést megelőző időre nem vonhat el vagy korlátozhat jogot, és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé.
- [6] Ezt követően az indítványozó összesen 11 alkotmánybírói döntést jelöl meg olyanként, amelyek állítását alátámasztják és megalapozzák. Megállapítja, hogy ezek alapján a rendelkezés ellentétes az Alaptörvény jogállamiság követelményével, ugyanis a hatálybalépését megelőző időszakban keletkezett jogviszonyok esetében korlátozza (szűkíti) és így részben elvonja az ingatlan-tulajdonosok azon alapvető jogát, hogy a szomszédjog általános szabálya alapján a mobil rádiótelefon antennák által okozott szükségtelen zavarás miatt polgári jogi igényt érvényesítsenek a szolgáltatóval szemben.
- [7] Ezt követően az indítványozó az Eht. 96. § (4) bekezdése alaptörvény-ellenességét kívánja alátámasztani az alábbi érveléssel. A norma – véleménye szerint – ellentétben áll és lerontja a polgári jogviszonyok legmagasabb szintű jogszabályában, az előző Ptk. 100. §-ában meghatározott szomszédjogi szabály általános alkalmazhatóságát. A szabályozás így párhuzamossá válik az előző Ptk.-ban és az Eht.-ban, ami sérti a Jat. 3. §-át, amely – egyebek mellett – az indokolatlanul párhuzamos szabályozás tilalmát mondja ki. Álláspontja szerint az általa támadott szabály kikerülni kívánja azt a bírói gyakorlatot, amely szerint önmagában az építési, közigazgatási hatósági engedélynek megfelelő létesítés még nem teszi jogszerűvé a szükségtelenül zavaró építményt. Állításának alátámasztásaként utal három bírói döntésre is (BH 1992/235, BH 1988/32, BDT2001. 532)
- [8] Álláspontja szerint nem maradhat figyelmen kívül az sem, hogy az Eht. 96. § (4) bekezdése „nem tartja szem előtt” az Alkotmánybíróóság korábban, hasonló tárgyban hozott döntését.

II.

[9] Az Alkotmánybíróóság az eljárása során a következő jogszabályi rendelkezéseket vette figyelembe:

[10] 1. Az Alaptörvény indítvánnyal érintett rendelkezése:

„B) cikk Magyarország független, demokratikus jogállam.”

[11] 2. Az Eht. indítvánnyal érintett rendelkezései:

„96. § (4) A mobil rádiótelefon szolgáltatás nyújtásához szükséges antennák, antennatartó szerkezetek és az azokhoz tartozó műtárgyak elhelyezése és működtetése során bekövetkező zavarás a környezetvédelmi, közegészségügyi, közbiztonsági és építésügyi jogszabályok által megszabott határértékek betartása esetén nem minősül a Ptk.-ban meghatározott szükségtelen zavarásnak.”

„163/F. § A 96. § (4) bekezdésének a helyi és körzeti televíziók digitális átállásának biztosítása érdekében szükséges és egyes hírközléssel összefüggő törvénymódosításokról szóló 2013. évi CXXI. törvény (a továbbiakban: Módtv.) 28. §-ával megállapított rendelkezését a Módtv. hatálybalépését megelőzően keletkezett tényekre és jogviszonyokra akkor kell alkalmazni, ha az építmény használatbavétele jogszerű volt, és a használatbavétel óta az építmény elhelyezésével és működtetésével kapcsolatban jogerős hatósági határozat nem állapította meg a környezetvédelmi, közegészségügyi, közbiztonsági és építésügyi jogszabályok által megszabott határértékek megsértését.”

III.

- [12] Az indítvány részben megalapozott.
- [13] 1. Az Alkotmánybíróság elsőként azt az indítványelemet vizsgálta, amely szerint az Eht. 163/F. §-a olyan hátrányos tartalmú visszamenőleges hatályú rendelkezés, ami a jogállamiság és jogbiztonság követelményébe ütközik.
- [14] Az Alkotmánybíróság határozatban rendelkezett a korábbi alkotmánybírósági határozatok felhasználhatósága ügyében {13/2013. (VI. 17.) AB határozat, Indokolás [32]–[33]}. Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság-klauzula szövegszerűen megegyezik a korábbi Alkotmány 2. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezéssel. Az Alkotmánybíróság döntése meghozatalakor az Alaptörvény egészéből indul ki. Jelen ügyben szükségesnek mutatkozik a hátrányos tartalmú visszamenőleges hatályú jogalkotásra vonatkozó korábbi alkotmánybírósági gyakorlat egyik elvi tételének a bemutatása a döntés megalapozásához, az indokolás átláthatóságához és ellenőrizhetőségének megteremtéséhez.
- [15] Így az Alkotmánybíróság utal egy korábbi döntésében megfogalmazott álláspontra, és ezt jelen ügyben is irányadónak tekinti. E szerint „[a]z Alkotmánybíróság számos határozatában foglalkozott a jogbiztonsággal, s a jogbiztonságra figyelemmel a visszamenőleges hatályú jogi szabályozás tilalmával. A jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény 12. § (2) bekezdése szerint »a jogszabály a kihirdetését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé«. Következtes az Alkotmánybírósági gyakorlat a tekintetben, hogy valamely jogszabály nem csupán akkor minősülhet az említett tilalomba ütközőnek, ha a jogszabályt a jogalkotó visszamenőlegesen léptette hatályba, hanem akkor is, ha a hatálybalépítés nem visszamenőlegesen történt ugyan, de a jogszabály rendelkezéseit – erre irányuló kifejezett rendelkezés szerint – a jogszabály hatálybalépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazni kell.” {57/1994. (IX. 17.) AB határozat, ABH 1994, 305.}, {3062/2012. (VII. 26.) AB határozat, Indokolás [88]}.
- [16] Az Eht. 163/F. §-a éppen ilyen megoldást tartalmaz. Kifejezetten rendelkezik az új szabálynak a hatálybalépését megelőzően keletkezett tényekre és jogviszonyokra történő alkalmazásáról. Az indítvánnyal szintén érintett Eht. 96. § (4) bekezdését arra az esetre nézve rendeli el alkalmazni a hatálybalépése előtt keletkezett tényekre és jogviszonyokra, ha az építmény használatbavétele jogszerű volt, és a használatbavétel óta az építmény elhelyezésével és működtetésével kapcsolatban jogerős hatósági határozat nem állapította meg a környezetvédelmi, közegészségügyi, közbiztonsági és építésügyi jogszabályok által megszabott határérték megsértését. A rendelkezés alapján tehát azokban az esetekben, amikor az antennák, antennatartó szerkezetek és az azokhoz tartozó műtárgyak használatbavétele jogszerű volt és a működtetés során betartották az ágazati jogszabályokban meghatározott határértékeket, az érintettek – akik állítják, hogy a szerkezetek zavarják őket – nem nyújthatnak be keresetet a bíróságnak a siker reményével az előző Ptk. 100. §-a alapján, azaz szükségtelen zavarásra hivatkozással azokban az esetekben sem, amikor az építmény még a korlátozó rendelkezés hatálybalépése, 2013. július 5. előtt készült és működött.
- [17] Az Alkotmánybíróság fentiek alapján megállapítja, hogy az Eht. 163/F. §-ában alkalmazott megoldás tartalmát tekintve kétséget kizáróan visszaható hatályú jogalkotásnak minősül.
- [18] 2. Ezt követően az Alkotmánybíróság azt vizsgálta, hogy hátrányos tartalmat is jelent-e egyúttal a kifogásolt rendelkezés. A Jat. 2. § (2) bekezdése értelmében „[j]ogszabály a hatálybalépését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget, kötelezettséget nem tehet terhesebbé, valamint nem vonhat el vagy korlátozhat jogot, és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé.” Ebből a szabályból következően tehát a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalma nem abszolút érvényű, és egyértelműen élhet ezzel az eszközzel a jogalkotó akkor, amikor új jogosultságot állapít meg, meglévő jogosultságot terjeszt ki, vagy valamely jog korlátozását oldja fel.
- [19] Ebben a kérdésben az Alkotmánybíróságnak tehát azt kellett vizsgálnia, hogy a támadott szabályozás elvont vagy korlátozott-e valamilyen meglévő jogosultságot. 2013. július 5-ig a mobiltelefon-szolgáltatás nyújtásához szükséges antennák, tartószerkezetek és műtárgyak zavaró minőségének megállapítása érdekében az érintettek bírósághoz fordulhattak az előző Ptk. 100. §-ában szabályozott szükségtelen zavarás megállapítása iránt, és kérhették többek között kártérítés megállapítását. 2013. július 5-én lépett hatályba az Eht. 96. § (4) bekezdése, amely – mintegy vélelemként – kimondja, hogy amennyiben a különböző jogszabályokban megszabott határértékek betartásra kerülnek, ebben az esetben a műtárgyak által okozott zavarás nem minősül az előző Ptk.-ban szereplő szükségtelen zavarásnak. Az Eht. 163/F. §-a ennek a szabálynak az alkalmazását terjeszti ki

a 2013. július 5-e előtt keletkezett tényekre és jogviszonyokra visszamenőleges hatállyal. Ennek a szabálynak a hiányában, azaz ha csak a hatálybalépése után keletkezett jogviszonyokra vonatkozna, a 2013. július 5-e előtt épített és működő építmények által érintett személyek a bírósághoz fordulhattak volna minden esetben a szomszédjogok megsértése miatt. Ettől a lehetőségtől, jogtól fosztja meg ezt az érintetti kört a támadott szabályozás, mivel a szükségtelen zavarás jogcímére való hivatkozás a szabály alapján csak akkor lehet eredményes, ha túllépték a közegészségügyi, környezetvédelmi, közbiztonsági és építésügyi jogszabályok által meghatározott határértéket.

- [20] A hátrányos tartalom vizsgálata során az Alkotmánybíróság figyelmét nem kerülte el az a tény sem, hogy a rendes bíróságok a közigazgatási szabályok betartása mellett is több esetben megállapították a szükségtelen zavarásra alapozott szomszédjogok sérelmét és kártérítést állapítottak meg. Ennek eredményeként a zavarással érintettek köre nem eleve esélytelenül kezdeményezhette volna a szomszédjogok megsértésének megállapítását akkor sem, ha a vonatkozó szabályokban megszabott határértékek betartásra kerültek.
- [21] Fentiek alapján az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy az Eht. 163/F. §-a hátrányos tartalmú, visszamenőleges hatályú szabályozást valósít meg az Alaptörvénybe ütköző módon, ezért azt meg kellett semmisítenie.
- [22] Az Alkotmánybíróság – a 6/2014. (II. 26.) AB határozatban foglaltakhoz hasonlóan {6/2014. (II. 26.) AB határozat, Indokolás [41]–[42]} – az Abtv. 45. § (4) bekezdésének megfelelően kimondja a megsemmisített jogszabály általános és egyedi ügyben történő alkalmazhatatlanságát, mert ezt indokolja az Alaptörvény védelme, különösen az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből következő jogbiztonság alkotmányos érdeke.
- [23] 3. Az indítványnak az Eht. 96. § (4) bekezdése alaptörvény-ellenességének kimondására és megsemmisítésére irányuló eleme nem felel meg az Abtv. 51. § (1b) bekezdése d) és e) pontjának, mert nem jelöli meg az Alaptörvény megsértett rendelkezését, és nem tartalmaz indokolást arra nézve, hogy a sérelmezett jogszabály miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezésével. Ezért az Alkotmánybíróság ezt az indítványelemet visszautasította.
- [24] Az Alkotmánybíróság határozatát az Abtv. 44. § (1) bekezdése alapján tette közzé.

Budapest, 2014. április 1.

Dr. Paczolay Péter s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

<i>Dr. Balogh Elemér s. k.,</i> alkotmánybíró	<i>Dr. Balsai István s. k.,</i> alkotmánybíró	<i>Dr. Bragyova András s. k.,</i> alkotmánybíró
<i>Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,</i> alkotmánybíró	<i>Dr. Kiss László s. k.,</i> alkotmánybíró	<i>Dr. Kovács Péter s. k.,</i> alkotmánybíró
<i>Dr. Lenkovics Barnabás s. k.,</i> alkotmánybíró	<i>Dr. Lévy Miklós s. k.,</i> alkotmánybíró	<i>Dr. Pokol Béla s. k.,</i> alkotmánybíró
<i>Dr. Salamon László s. k.,</i> alkotmánybíró	<i>Dr. Stumpf István s. k.,</i> alkotmánybíró	<i>Dr. Szalay Péter s. k.,</i> előadó alkotmánybíró
	<i>Dr. Szívós Mária s. k.,</i> alkotmánybíró	

Dr. Lenkovics Barnabás alkotmánybíró különvéleménye

- [25] A rendelkező rész 1. pontjával nem értek egyet, az Eht. 163/F. §-át nem tekintem alaptörvény-ellenesnek, ezért azt nem kellett volna megsemmisíteni.
- [26] 1. A rendelkező rész 1. pontja azon a megállapításon alapszik, hogy „az Eht. 163/F. §-ában alkalmazott megoldás tartalmát tekintve kétséget kizáróan visszaható hatályú jogalkotásnak minősül.”

- [27] Ezzel kapcsolatban nekem alapos kétségeim vannak. A vizsgált törvényhely a hatálybalépését megelőző időre nem állapít meg kötelezettséget és nem von el vagy korlátoz jogot. A régi Ptk. 100. §-a „a szomszédjog általános szabálya” (az új Ptk. 5:23. §-ában szó szerint egyezően „A dolog használatának általános magánjogi korlátja”) a tulajdonjognak (de a polgári jog egészének is) az egyik legtagabb, nyitott generálklauzulája. Ennek lényege a „szükségtelen zavarás tilalma”, aminek viszont a másik oldala („*a contrario*” következtetéssel) a „szükséges zavarás” megengedettsége. Az e kettő közötti – azaz a dolog tulajdonosának tartózkodási kötelezettsége és használati jogosultsága közötti – határvonal állandó, miközben a törvényi szabály alá besorolt életviszonyok elemei (tények, körülmények, gazdasági-, technikai fejlemények) folyton változnak. Ezekre a változásokra reagálhat a jogalkotó és a jogalkalmazó is az általános szabály keretein belül maradván anélkül, hogy a Jat. 2. § (2) bekezdését megsértené.
- [28] 2. Az Alkotmánybíróság a jogállamiság-jogbiztonság szempontjából számos határozatában vizsgált már generálklauzulákat és elismerte, hogy azok jogrendünk ugyanolyan integráns részét képezik, mint a részletező, kazuisztikus normák. Előfordulhat, hogy a szabályozni kívánt társadalmi viszony annyira sokrétű és változatos, hogy az előbbi szabályozási mód szóba sem jöhet. Ilyen esetben – amilyen a szomszédjogi viszony is – éppen nem a részletező, hanem az általános, keretjellegű szabályozás segíti elő a jogbiztonságot (lásd: ABH 1996, 644, 645.; ABH 2001, 442, 461.; ABH 2008, 1899, 1904.).
- [29] 3. A „szükséges” zavarásra a szomszédnak korábban is joga volt, a szomszédjogi jogviszony keletkezésétől annak megszűnéséig folyamatosan joga van. Ennek a jogosultságnak a gyakorlását a szomszédok kötelesek voltak tūrni eddig is, és kötelesek ezután is. A támadott törvényhely visszaható hatállyal sem új jogosultságot, sem új kötelezettséget nem keletkeztetett, hanem az új társadalmi viszonyra tekintettel, törvényhozói (autentikus) jogértelmezéssel az ezek közötti határvonalat jelölte ki, amit a technikai fejlődés, a helyi és körzeti televíziók digitális átállásának kényszere tett – nyomós közérdekből, tehát minden szomszédos tulajdonos érdekében is – szükségessé és ez senkinek nem okozott aránytalan sérelmet.
- [30] 4. A keresetindítás sikerére nincs garancia, arra senkinek nincs alanyi joga, különösen nincs ilyen alkotmányos alapjog. Jogorvoslathoz való joga mindenkinek van és ezt a megsemmisített törvényhely biztosítja is akkor, ha az építmény használatbavétele nem volt jogszerű, ha a használatbavétel után jogerős hatósági határozat a környezetvédelmi, közegészségügyi, közbiztonsági vagy az építésügyi jogszabályok által megszabott határértékek megsértését állapította meg.
- [31] A törvényhely megsemmisítése tehát egyik alapon sem volt indokolt.

Budapest, 2014. április 1.

Dr. Lenkovics Barnabás s. k.,
alkotmánybíró

- [32] A különvéleményhez csatlakozom:

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: III/140/2014.
Közzétéve a Magyar Közlöny 2014. évi 51. számában.



AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 11/2014. (IV. 4.) AB HATÁROZATA

a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 2:22. § (1) és (2) bekezdései alaptörvény-ellenességének és nemzetközi szerződésbe ütközésének megállapítására irányuló indítvány elutasításáról

Az Alkotmánybíróság teljes ülése jogszabály alaptörvény-ellenességének utólagos vizsgálatára, valamint nemzetközi szerződésbe ütközés vizsgálatára irányuló eljárásban – *Dr. Lenkovich Barnabás, Dr. Salamon László és Dr. Szívós Mária* alkotmánybírók párhuzamos indoklásával – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 2:22. § (1) és (2) bekezdései alaptörvény-ellenessége és nemzetközi szerződésbe ütközése megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

Az Alkotmánybíróság ezt a határozatát a Magyar Közlönyben közzéteszi.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az alapvető jogok biztosa (a továbbiakban: indítványozó) – az Alkotmánybírósághoz 2013. július 12-én érkezett indítványában – kezdeményezte a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 2:22. § (1) és (2) bekezdései alaptörvény-ellenességének, valamint nemzetközi szerződésbe ütközésének megállapítását és megsemmisítését.
- [2] A Ptk. támadott bekezdései rendelkeznek a cselekvőképtelen nagykorú jognyilatkozatáról: a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) szabályain nem változtatva a cselekvőképtelen nagykorú személy jognyilatkozata általában semmis, tekintet nélkül a cselekvőképtelenség okára, nevében gondnoka jár el és tesz érvényes jognyilatkozatot. A semmisség főszabálya alól a Ptk. (a régi Ptk.-val egyező módon) maga teremt kivételt a támadott 2:22. § (2) bekezdésben konjunktív módon meghatározott esetekben, az úgynevezett bagatell ügyletekben.
- [3] Az indítványozó szerint a Ptk. 2:22. § (1) és (2) bekezdése sérti az Alaptörvény II. cikkében meghatározott emberi méltósághoz való jogot, az Alaptörvény VI. cikkében deklarált magánszférához való jogot, valamint ellentétes a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett a Fogyatékkal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv (a továbbiakban: CRPD) 12. cikkében, valamint az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv (a továbbiakban: Egyezmény) 8. cikkében foglaltakkal.
- [4] 2. Az indítványozó azt találja aggályosnak mind a régi, mind a hatályos Ptk. rendszerében, hogy a cselekvőképességet teljesen kizáró, illetve teljesen korlátozó gondnokság esetében kimondja a törvény, hogy a gondnokolt nevében kizárólag a gondnok tehet érvényes jognyilatkozatot – a gondnokolt jognyilatkozata tehát automatikusan érvénytelen –; és mindez még a legbelső privátszférát érintő, legszemélyesebb döntések (házasságkötés, apaság elismerése) esetében is így van.
- [5] Megjegyzi az indítványozó, hogy bár a Ptk. alapján a helyettes döntéshozatal elrendelésére csak legvégső esetben kerülhet sor, mégis alkotmányosan aggályos, hogy a cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság elrendelése szinte valamennyi jognyilatkozat automatikus semmisségét vonja maga után. A gondnokság alá helyező eljárás során pedig nincs alkotmányos garancia arra, hogy az eljáró bíróság a cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság jogkövetkezményeit mérlegelhesse, és egyedi szempontok figyelembevételével állapítsa meg azokat.
- [6] Az indítványozó szerint a Ptk. támadott szabályaiban a cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság (a helyettes döntéshozatal) jogintézménye általánosan korlátozza az érintett egyes különös személyiségi jo-

gainak gyakorlását, az érintett emberi méltósághoz való jogát. Azzal, hogy az érintett nem tehet érvényes jognyilatkozatot, a jogalkotó aránytalanul beavatkozik a magánéletébe, korlátozza döntési szabadságát, így sérül az önrendelkezési joga és a magánszférához való joga is. Az indítványozó szerint a mindennapi életben tömegesen előforduló jogügyleteken túl a gondokolt életének számos olyan szférája van, ahol az érvényes nyilatkozattétel teljes kizárása alkotmányossági szempontból indokolja az arányosság vizsgálatát. A legszemélyesebb döntések – házasság, választójog, egészségügyi beavatkozás – meghozatala során aránytalan korlátozást jelent, hogy erre csak a gondnok helyettes döntése alapján kerülhet sor. Alkotmányossági garancia a gondnokság elrendelése során, hogy minden esetben bírói döntés szükséges az általános korlátozás elrendeléséhez; az indítványozó szerint ennek ki kellene terjednie az alkalmazandó jogkövetkezményekre is: egyedi esetekben, mérlegelés nélküli, automatikus jogkövetkezmények előírása az emberi méltósághoz való jog, az önrendelkezéshez való jog sérelmével, valamint a magánszféra aránytalan korlátozásával jár. Az indítványozó nem vitatja, hogy a gondnokoltak, valamint a velük jogviszonyba lépők jogainak, érdekeinek védelme legitim jogkorlátozási cél, ám ez például a megtámadhatóság biztosításával is elérhető.

- [7] 3. A nemzetközi szerződésekbe ütközés indoklásával az indítványozó kifejti, hogy a Ptk. támadott 2:22. § (1) és (2) bekezdéseiben foglalt automatikus semmisség jogkövetkezménye, valamint a helyettes döntéshozatalra épülő aránytalan korlátozás ellentétes a CRPD 12. cikkében foglaltakkal, túllép a részes államok mérlegelési keretein a vállalt kötelezettségek megvalósítása során. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlata alapján a támadott szabályok az Egyezmény 8. cikkében deklarált magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogot is sértik, azzal nem egyeztethetőek össze.
- [8] Az Alkotmánybíróság az indítványról beszerezte a közigazgatási és igazságügyi miniszter véleményét.

II.

- [9] 1. Az Alaptörvény érintett rendelkezései:

„II. cikk Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”

„VI. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák.”

- [10] 2. A CRPD vonatkozó pontjai:

„12. cikk A törvény előtti egyenlőség

1. A részes államok újrag megerősítik, hogy a fogyatékossgal élő személyeknek joguk van ahhoz, hogy a törvény előtt mindenhol személyként ismerjék el őket.
2. A részes államok elismerik, hogy a fogyatékossgal élő személyeket az élet minden területén másokkal azonos alapon megilleti a jog-, illetőleg cselekvőképesség.
3. A részes államok meghozzák a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a fogyatékossgal élő személyek cselekvőképességének gyakorlásához esetlegesen szükséges segítség hozzáférhetővé váljon.
4. A részes államok biztosítják, hogy a cselekvőképesség gyakorlására vonatkozó valamennyi intézkedés, a nemzetközi emberi joggal összhangban, megfelelő és hatékony biztosítékokat tartalmaz a visszaélések megelőzésére. Az ilyen biztosítékok garantálják, hogy a cselekvőképesség gyakorlására vonatkozó intézkedések tiszteletben tartják a személy jogait, akaratát és választásait, összeférhetetlenségtől és indokolatlan befolyástól mentesek, arányosak és a személy körülményeire szabottak, a lehető legrövidebb időre vonatkoznak, továbbá hogy a hatáskörrel rendelkező, független és pártatlan hatóság vagy igazságügyi szerv rendszeresen felülvizsgálja azokat. A biztosítékok azzal arányosak, amilyen mértékben az adott intézkedések érintik a személy jogait és érdekeit.
5. E cikk rendelkezéseire figyelemmel a részes államok minden megfelelő és hatékony intézkedést megtesznek a fogyatékossgal élő személyek egyenlő jogának biztosítására a tulajdonhoz való joghoz és az örökléshez való joghoz, saját pénzügyeik ellenőrzéséhez, továbbá bankkölcshöz, jelzáloghoz és más pénzügyi hitelhez

való egyenlő hozzáféréshez, illetve biztosítják, hogy a fogyatékossgal élő személyeket önkényesen ne foszthassák meg vagyonuktól.”

[11] 3. Az Egyezmény vonatkozó pontjai:

„8. Cikk Magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog

1. Mindenkinek joga van arra, hogy magán- és családi életét, lakását és levelezését tiszteletben tartsák.

2. E jog gyakorlásába hatóság csak a törvényben meghatározott, olyan esetekben avatkozhat be, amikor az egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság, a közbiztonság vagy az ország gazdasági jóléte érdekében, zavargás vagy bűncselekmény megelőzése, a közegészség vagy az erkölcsök védelme, avagy mások jogainak és szabadságainak védelme érdekében szükséges.”

[12] 4. A Ptk. támadott rendelkezései:

„2:22. § [A cselekvőképtelen nagykorú jognyilatkozata]

(1) A cselekvőképtelen nagykorú jognyilatkozata semmis, nevében gondnoka jár el.

(2) A cselekvőképtelenség miatt nem semmis a cselekvőképtelen nagykorú által kötött és teljesített csekély jelentőségű szerződés, amelynek megkötése a mindennapi életben tömegesen fordul elő és különösebb megfontolást nem igényel.”

[13] 5. A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény vonatkozó rendelkezései:

„15/A. § (1) A cselekvőképtelen személy jognyilatkozata – a (2) bekezdésben foglalt kivétellel – semmis; nevében gondnoka jár el. A gondnoknak a véleménynyilvánításra képes gondnokolt kívánságát, kéréseit – pl. a tartózkodási helyére vonatkozóan – a döntések meghozatala előtt meg kell hallgatnia és lehetőség szerint figyelembe kell vennie. Ha a gondnok e kötelezettségét folyamatosan megszegi, ez a 19/C. § (2) bekezdésében foglaltak szerinti elmozdítását vonhatja maga után.

(2) A cselekvőképtelen személy maga is megkötheti azokat a csekély jelentőségű szerződéseket, amelyek a mindennapi életben tömegesen fordulnak elő, és különösebb megfontolást nem igényelnek.”

III.

[14] Az indítvány nem megalapozott.

[15] 1. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványozó az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésének e) és f) pontja alapján, valamint az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 24. § (2) bekezdése, valamint a 32. § (2) bekezdése alapján a jogszabályi rendelkezés utólagos vizsgálatára és nemzetközi szerződésbe ütközésének megállapítására irányuló indítvány benyújtására jogosult.

[16] Az indítvány tartalmát tekintve megfelel az Abtv. 24. § (2) bekezdésében és az 52. § (1) bekezdésében foglaltaknak.

[17] 2. A cselekvőképesség szabályozása a Ptk.-ban a régi Ptk.-hoz képest jelentősen módosult. Ezzel együtt a Ptk. is fenntartja a régi Ptk. rendezési elvét: más szabályok vonatkoznak a kiskorúak és mások a nagykorúak cselekvőképességére. Jelen ügy a nagykorú személyek cselekvőképességére vonatkozó szabályanyagot érinti. A Ptk.-ban is főszabály, hogy „[a]ki cselekvőképes, maga köthet szerződést, vagy tehet más jognyilatkozatot”. [Ptk. 2:8. § (2) bekezdés].

[18] A cselekvőképesség nagyobb fokban csak akkor korlátozható, ha az enyhébb korlátozással nem biztosítható az érintett nagykorú személy jogainak védelme. A Ptk. 2:19. §-a lehetőséget biztosít a cselekvőképesség részleges – ügycsoportokat érintő – korlátozására, ezen kívül a cselekvőképesség teljes korlátozására (Ptk. 2:21. §). Ezt egészíti ki a cselekvőképességet nem érintő támogatott döntéshozatal (Ptk. IX. cím), valamint az előzetes nyilatkozattétel (rendeletkezés a cselekvőképesség jövőbeli korlátozása esetére, Ptk. X. cím).

- [19] A Ptk. 2:21. §-a rendelkezik a cselekvőképesség teljes korlátozásáról, amelyet a bíróság csak akkor rendelhet el, „ha az érintett személy jogainak védelme a cselekvőképességet nem érintő módon vagy a cselekvőképesség részleges korlátozásával nem biztosítható”. A cselekvőképesség általános korlátozása helyett, fokozatosság alapján, az érintett nagykorú cselekvőképességét a bíróság adott ügycsoport, vagy ügycsoportok tekintetében részlegesen korlátozhatja, és csak végső esetben, a belátási képesség tartós, teljes körű hiánya esetén korlátozhatja teljesen. A Ptk. nem tartalmaz útmutatást – még példálózó felsorolást sem ad – az esetleges érintett ügycsoportokra nézve, így a bíróságnak minden ügyben egyénre szabva kell megállapítania azokat az ügyeket, amelyekben a cselekvőképességet korlátozni kell. Minden más ügyben továbbra is teljes cselekvőképességgel rendelkezik az érintett.
- [20] Fentiek szerint a továbbiakban nem lehetséges a cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezés, hiszen a Ptk. 2:21. § (2) bekezdése alapján önmagában az, hogy az érintett személy ügyei viteléhez szükséges belátási képessége – mentális zavara következtében – tartósan, teljes körűen hiányzik, még nem teszi elkerülhetlenné a cselekvőképesség teljes korlátozását. Utóbbi megítéléséhez figyelembe kell venni az érintett egyéni körülményeit, családi, társadalmi kapcsolatait. A bírói gyakorlat – a Legfelsőbb Bíróság 1597/2007. számú polgári elvi határozatát követve – eddig is így járt el, a Ptk. ezt már elő is írja.
- [21] A gondnokság alá helyezés eljárási szabályait a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) tartalmazza. A Pp. 310. § (2) bekezdése alapján az eljáró bíróság az érintett elmeállapotának megítéléséhez igazságügyi elmeorvosszakértőt rendel ki. A Ptk. alapján ugyanakkor a bíróság nem alapozhatja ítéletét kizárólag az orvosszakértő véleményére, hiszen a szakértő kizárólag a cselekvőképesség korlátozásához szükséges egyik feltételről, az elmeállapotról nyilatkozik. A bíróságnak kell megítélnie az érintett személyi körülményeit, valamint vizsgálni családi, társadalmi kapcsolatait, ezáltal esetenként eldönteni: az önrendelkezési jog milyen mértékű korlátozása szükséges. Ha szükséges egyáltalán a cselekvőképesség korlátozása, a bíróság dönt arról milyen ügyekben, vagy végső esetben teljes korlátozást rendel el.
- [22] Mindezek alapján lehetőség van arra is, hogy az Abtv. 27. §-ában biztosított alkotmányjogi panasszal forduljanak konkrét bírói ítélet ellen az Alkotmánybírósághoz, ha úgy ítélik meg a jogorvoslatok kimerítése után, hogy a döntés az érintett önrendelkezési jogát aránytalanul sérti.
- [23] A Pp. gondnokság alá helyezés szabályait tartalmazó XVIII. fejezete rendelkezik a perbeli személyek jogállásáról és képviseléről: a 306. § (1) bekezdés értelmében „[a] gondnokság alá helyezési perben a korlátozottan cselekvőképes felperes, valamint az alperes teljes perbeli cselekvőképességgel rendelkezik”. Ezen kívül a 312. § (1) bekezdése szerint „[a] gondnokság alá helyezés megszüntetése, cselekvőképességet korlátozó gondnokság esetén azon ügycsoportok módosítása, amelyek vonatkozásában a bíróság a gondnokolt cselekvőképességét korlátozta, a cselekvőképességet korlátozó gondnokság cselekvőképességet kizáró gondnoksággá változtatása, a cselekvőképességet kizáró gondnokság cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá helyezésre módosítása, a választójogból való kizárás, valamint a választójogból való kizárás megszüntetése iránt a keresetet az ellen kell megindítani, akinek keresete folytán a bíróság a gondnokságot elrendelte, ha pedig a gondnokság megszüntetését vagy módosítását, a választójogból való kizárást vagy a választójogból való kizárás megszüntetését az kéri, a gondnokolt ellen. Ha az, akinek keresete folytán a bíróság a gondnokságot elrendelte, meghalt vagy ismeretlen helyen, illetve külföldön tartózkodik, a keresetet a bíróság által kirendelt ügygondnok ellen kell megindítani”. A 312. § (3) bekezdése deklarálja, hogy „a gondnokság alá helyezett a perben teljes perbeli cselekvőképességgel rendelkezik”.
- [24] 3. A Ptk. differenciált szabályozást vezet be a cselekvőképesség tekintetében: biztosítja az érintett személy jogainak védelmét, a jogok érvényesítési lehetőségét a cselekvőképesség korlátozása nélkül is. Erre szolgál a támogatott döntéshozatal jogintézménye, amelynek a Ptk. 2:38. §-a alapján két esete van: (1) az érintett személy belátási képessége kisebb mértékű csökkenése esetén a gyámhatósághoz fordulhat és – cselekvőképessége korlátozásának elkerülése céljából – kérheti támogató kirendelését, amelyről a hatóság dönt; (2) cselekvőképességet érintő gondnokság alá helyezési perben az eljáró bíróság megállapíthatja, hogy az érintett cselekvőképességének korlátozása nem indokolt, de egyes ügyekben segítségre van szüksége; a gondnokság alá helyezés iránt benyújtott keresetet elutasítva, ítéletét közli a gyámhatósággal. Utóbbi esetben szintén a gyámhatóság rendeli ki a támogatót, az érintett személlyel egyetértésben. E differenciált rendszer alapján lehetséges, hogy egy ember cselekvőképessége egyes ügyekben korlátozott, tehát gondnok segíti, míg más ügyekben nincs korlátozva a cselekvőképessége, de támogatót vesz igénybe, egyébként pedig önállóan intézi ügyeit.

- [25] 4. A támogatott döntéshozatalhoz hasonlóan új jogintézmény a Ptk. X. címébe foglalt előzetes jognyilatkozat tétel. Eszerint cselekvőképes nagykorú személy cselekvőképességének jövőbeli részleges vagy teljes korlátozottsága esetére közokiratban, ügyvéd által ellenjegyzett magánokiratban vagy gyámhatóság előtt személyesen előzetes jognyilatkozatot tehet. E nyilatkozat két irányú lehet: egyrészt pozitív, megnevezheti ugyanis kit javasol gondnokként eljárni – ha szükséges – a későbbiekben; másrészt negatív, ki is zárhat bizonyos személyeket a potenciális gondnoki körből. Mindezeket túl – erősítve az önrendelkezési jogot – az érintett személy azt is meghatározhatja, hogyan döntsön, milyen módon járjon el személyes és vagyoni ügyeiben a jövőbeli gondnok. A jognyilatkozat hatályosulásához szükséges, hogy nyilvántartásba vegyék [Ptk. 2:39. § (3) bekezdés]. A bíróság később, a cselekvőképességet érintő gondnokság alá helyező döntésében rendeli el az előzetes jognyilatkozat alkalmazását. Garanciális szabály, hogy a nyilatkozatot tevő annak tartalmát módosíthatja, valamint „[h]a körülmények az előzetes jognyilatkozatot tevő személy cselekvőképességének korlátozását követően úgy változtak meg, hogy az előzetes jognyilatkozatban foglaltak teljesítése a gondnokolt érdekével ellentétes lenne, a bíróságtól a rendelkezés alkalmazásának mellőzését a gondnokolt, a gondnok, a gyámhatóság és az ügyész kérheti” (Ptk. 2:41. §).
- [26] A támogatott döntéshozatal részletes szabályozásáról, valamint az előzetes jognyilatkozat módosításáról még nem született jogszabály, a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet 39/A. §–39/E. §-ában foglalt támogató szolgáltatás pedig nem kizárólag a cselekvőképességet teljesen vagy részlegesen korlátozó gondnokság alá helyezett személyek segítésére jött létre.

IV.

- [27] 1. Az Alkotmánybíróság elsőként megvizsgálta, hogy a Ptk. indítványozó által kifogásolt 2:22. § (1) és (2) bekezdése sérti-e az Alaptörvény II. cikkében biztosított emberi méltósághoz való jogot.
- [28] Az Alkotmánybíróság a korábbi alkotmánybírósági határozatok felhasználhatóságáról a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatban foglalt állást, amelyet szükségessé tett, hogy Magyarország Alaptörvényének negyedik módosítása (2013. március 25.) 19. cikk (2) bekezdése 2013. április 1-jei hatállyal megváltoztatta az Alaptörvény Záró és vegyes rendelkezések 5. pontját. A határozat szerint „[a]z Alkotmánybíróság az újabb ügyekben vizsgálandó alkotmányjogi kérdések kapcsán felhasználhatja a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket és alkotmányossági összefüggéseket, ha az Alaptörvény adott szakaszának az Alkotmánnyal fennálló tartalmi egyezése, az Alaptörvény egészét illető kontextuális egyezősége, az Alaptörvény értelmezési szabályainak figyelembevétele és a konkrét ügy alapján a megállapítások alkalmazhatóságának nincs akadálya, és szükségesnek mutatkozik azoknak a meghozandó döntése indokolásába történő beillesztése. Az Alkotmánybíróság – a fenti feltételek vizsgálata mellett – a hatályát veszített alkotmánybírósági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye az, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek.” {Indokolás [32]–[33]}.
- [29] Az Alaptörvény II. cikke tartalmilag – és jórészt szó szerint – megegyezik a korábbi Alkotmány 54. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezéssel. Az Alaptörvény az Alkotmánynál is erősebben hangsúlyozza az emberi méltóság megalapozó szerepét értékrendjében: az emberi méltóságot kifejezetten „sérthetlenné” nyilvánítja. Ezért az Alkotmánybíróság nem találja indokoltnak, hogy az emberi méltóságról alkotott eddigi felfogásán változtasson. Így az Alkotmánybíróság az emberi méltósághoz való jogról hozott korábbi döntéseiben foglalt álláspontját a jelen ügyben is irányadónak tekinti. Ez a felfogás az önrendelkezési jogot alapvető mivolta ellenére sem tekinti korlátozhatatlannak.
- [30] Eszerint az emberi méltóság alapvető eleme minden ember egyenlő szabadsága, és egyenértékűsége. Az egyenlő szabadság következménye minden egyes ember jogi önrendelkezése, amely az Alaptörvény szerint „sérthetetlen”. Az ember önrendelkezése – a rendelkezés saját magával – az egyenlő szabadság jogi megvalósulása: minden ember saját életének alapvető erkölcsi és gyakorlati kérdéseiben külső kényszer nélkül maga dönthet; ez a joga csak rendkívüli esetben korlátozható. E felfogás elvetése azzal járna, hogy el kellene fogadni egyesek rendelkezési jogát más emberek életével, ami az Alaptörvény értékrendjével ellentétes lenne. Ennek

kimagasló jelentősége van a vizsgált esetben – a cselekvőképesség korlátozásában –, mert itt pontosan arról van szó, hogy valaki más cselekszik a jogosult helyett, mivel ő képtelen rá. Ebben az esetben ügyelni kell arra, hogy a gondnok ne rendelkezzen a cselekvőképtelen személy/ember életével, hanem helyette, de amennyire lehetséges, az ő szempontjai szerint döntsön.

- [31] Az Alkotmánybíróság 36/2000. (X. 27.) AB határozatában részletesen elemezte és összefoglalta az önrendelkezéshez való jog mibenlétét és a korlátozás lehetőségét: „[a]z Alkotmánybíróság álláspontja szerint az önrendelkezési jog, mint az emberi méltóságból fakadó cselekvési autonómia kifejeződése személyhez kötött. Ettől különálló kérdés, hogy a jogi szabályozás az önrendelkezési jog elé bizonyos esetekben korlátot állít (feltételekhez köti vagy nem ismeri el annak érvényesülését). Amikor az egyéni cselekvési autonómia körébe tartozóan a jog más személy fellépését intézményesíti, nem az önrendelkezési jogot »ruházza át« másra. A »helyette történő joggyakorlás« az önrendelkezési jog egyidejű törvényi korlátozása mellett biztosít másnak döntési lehetőséget; az önrendelkezési jog »helyette történő gyakorlása« – a személyiségtől elválaszthatatlan volta folytán – fogalmilag kizárt. Az Alkotmány 54. § (1) bekezdése értelmében a Magyar Köztársaságban minden embernek veleszületett joga van az emberi méltósághoz, amelytől senkit sem lehet önkényesen megfosztani. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint az emberi méltósághoz való jog csak az emberi státusz meghatározójaként, az élethez való joggal fennálló egységében abszolút és korlátozhatatlan [64/1991. (XII. 17.) AB határozat, ABH 1991, 258–294.]. Anyajog mivoltából levezetett egyes részjogai (mint pl. az önrendelkezéshez és a személy testi integritásához való jogok) azonban az Alkotmány 8. § (2) bekezdése szerint bármely más alapjoghoz hasonlóan korlátozhatók [75/1995. (XII. 21.) AB határozat, ABH 1995, 376, 383.]”.
- [32] Az emberi méltóságot – mint önrendelkezési jogot – súlyosan érinti a cselekvőképesség megvonása vagy korlátozása. Erről a 74/2009. (VII. 10.) AB határozatban az Alkotmánybíróság megállapította: „[a] cselekvőképesség megléte nemcsak a bírósági és közigazgatási eljárás során elengedhetetlen, hanem a magánjogi jogalanyok egymás közötti jogviszonyaiban is. A gondnokság alá helyezéssel kapcsolatos szabályok elsődleges célja az ügyeinek vitelére képtelen és ezért kiszolgáltatott felnőtt személyének és vagyonának a védelme. A gondnokság intézménye azokat az embereket segíti, akiknek mentális megbetegedés vagy mentális képességeik megfosztása miatt tartósan vagy átmenetileg sérült a döntési képességük. Ügyeik intézésére gondnokot rendel. A döntési képesség teljes hiánya esetén a gondnok önállóan jár el. Ezért rendelkezik a Ptk. 15/A. § (1) bekezdése arról, hogy a cselekvőképtelen személy jognyilatkozatai – a csekély jelentőségű, tömegesen előforduló szerződések (például a buszjegyvásárlás) kivételével – semmisnek minősülnek. A szabály kiindulópontja az, hogy a cselekvőképtelensége miatt gondnokság alatt álló személy döntési képessége oly mértékben sérült, hogy a jogszabálynak az érintett személyt saját döntéseinek következményeitől is meg kell óvnia. Ebben az esetben az önmaga képviselőjére nem képes személy gondnoka éppen a gondnokolt alapjogainak érvényesítésében segíthet. [1071/B/1998. AB határozat, ABH 2002, 901, 903.] A gondnokság elrendelésével kapcsolatos rendelkezések azonban nem csupán a gondnokolt személyt, hanem a gondnokság alá helyezett jogviszonyba lépők személyi és vagyoni érdekeinek a védelmét is szolgálják. Az ügyleti forgalom biztonsága érdekében ugyanis indokolt, hogy azon személyek számára, akik a személyi és vagyoni jogviszonyokban önálló döntéshozatalra nem képesek, a bíróság a gondnokság alá helyezési per során ügyei vitelére gondnokot rendeljen ki. A gondnok beleegyezése vagy utólagos jóváhagyása teszi a gondnokolt egyes jognyilatkozatát érvényessé”. [ABH 2009, 750, 758–759.]
- [33] A vizsgált szabályok kétségkívül korlátozzák az egyén önrendelkezési jogát. Az alapjogot minden általános jogi szabályozás – mely rendszeresen csak törvény lehet az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése szerint –, valamint ezen alapuló egyedi közigazgatási aktus, bírói ítélet vagy más állami cselekvés korlátozza, amely beavatkozik az alapjog védelmi körébe. A védelmi kör az alapjog által védett – megengedett, vagy biztosított – magatartások és jogi helyzetek összessége. Az alapjog védelmi tartományába tartozó bármely magatartásba vagy jogi helyzetbe beavatkozó norma alapjogi igazolásra szorul. Az alapjog védett körébe való beavatkozás megállapítása még nem jelenti a szabályozás alkotmányellenességét, csak az alkotmányos vizsgálat indokoltságát. Ennek eredményétől függ a vizsgált szabályozás alkotmányossága: nem minden alapjog-korlátozás alkotmányellenes.
- [34] Helyes az indítványozó állítása, amely szerint a gondnokolt személyek jognyilatkozatainak semmissége, valamint a legszemélyesebb jognyilatkozatok megtételének kizárása korlátozza az érintett személy emberi méltósághoz való jogát. Ez a korlátozás az indítványozó szerint alaptörvény-ellenes, közelebről: szükséges, de aránytalan. Az Alkotmánybíróság ennek megfelelően vizsgálta a korlátozás alkotmányosságát.
- [35] Az alkotmányos alapjogok korlátozása az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján a következőképpen alakult. Az Alaptörvény I. cikkének szövege az Alkotmány 8. § (2) bekezdésével megegyezik abban, hogy az alap-

vető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvénynek kell megállapítania. Az Alkotmány 8. § (2) bekezdése kimondta, hogy alapvető jog lényeges tartalmát törvény sem korlátozhatta. A korlátozás további követelményeit az Alkotmánybíróság fogalmazta meg az ún. alapjogi tesztben, amelynek lényege, hogy az „állam akkor nyúlhat az alapjog korlátozásának eszközehez, ha másik alapvető jog és szabadság védelme vagy érvényesülése, illetve egyéb alkotmányos érték védelme más módon nem érhető el. Az alapjog korlátozásának alkotmányosságához tehát önmagában nem elegendő, hogy az másik alapjog vagy szabadság védelme vagy egyéb alkotmányos cél érdekében történik, hanem szükséges, hogy megfeleljen az arányosság követelményeinek: az elérni kívánt cél fontossága és az ennek érdekében okozott alapjogsérelem súlya megfelelő arányban legyen egymással. A törvényhozó a korlátozás során köteles az adott cél elérésére alkalmas legenyhébb eszközt alkalmazni. Alkotmányellenes a jog tartalmának korlátozása, ha az kényszerítő ok nélkül, önkényesen történik, vagy ha a korlátozás súlya az elérni kívánt célhoz képest aránytalan” [30/1992. (V. 26.) AB határozat, ABH 1992, 167, 171.].

- [36] Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint tehát az alapjog korlátozása akkor arányos, ha „az elérni kívánt cél fontossága és az ennek érdekében okozott alapjogsérelem súlya megfelelő arányban” van, továbbá a „törvényhozó a korlátozás során köteles az adott cél elérésére alkalmas legenyhébb eszközt alkalmazni” [30/1992. (V. 26.) AB határozat, ABH 1992, 167, 171.; továbbá: 20/1990. (X. 4.) AB határozat, ABH 1990, 69, 71.; 7/1991. (II. 28.) AB határozat, ABH 1991, 22, 25.; 11/1992. (III. 5.) AB határozat, ABH 1992, 77, 85.; 11/1993. (II. 27.) AB határozat, ABH 1993, 109, 110.; 22/1999. (VI. 30.) AB határozat, ABH 1999, 176, 194–195.; 18/2000. (VI. 6.) AB határozat, ABH 2000, 117, 123.].
- [37] Az Alaptörvény ezt a gyakorlatot teszi írott szabállyá, amikor [I. cikk (3) bekezdés] akként rendelkezik, hogy alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan korlátozható. Ugyancsak tartalmi azonosság állapítható meg az Alaptörvény I. cikkében és az Alkotmány 8. § (2) bekezdésében a lényeges tartalom védelmét illetően.
- [38] Az Alkotmánybíróságnak ennek alapján vizsgálnia kellett, hogy a kifogásolt szabályozás korlátozza-e, és ha igen, alkotmányosan megengedett módon-e, az emberi méltósághoz való jogot. Az Alkotmánybíróság, hasonlóan más alkotmánybíróságokhoz és az Emberi Jogok Európai Bíróságához, valamint az Európai Bírósághoz, az alapjogok korlátozását a szükséges és arányos (vagy csak arányos) korlátozás mércéjével vizsgálja. [6/1998. (III. 11.) AB határozat, ABH 1998, 98–99.; 18/2000. (VI. 6.) AB határozat, ABH 2000, 122–123, 130.]
- [39] Ez a mérce, ellentétben az Alkotmánnyal, az Alaptörvényben kifejezett tételes alapon nyugszik: az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése – az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlata, elsősorban a 30/1992. (V. 26.) AB határozat alapján [ABH 1992, 167, 171.] – meghatározza az alapjogok korlátozásának feltételeit.
- [40] Az alapjog korlátozásának szükségessége két elemből áll: az alapjog korlátozásának alkotmányos célt kell követnie, és alkalmasnak kell lennie e cél elérésére. Az indítványozó nem vitatja, hogy belátási képességükben korlátozott személyek jogainak védelme alkotmányos cél, amelynek elérésére szűk körben korlátozható a jognyilatkozatok megtételének lehetősége. A Ptk. differenciált rendszere lehetőséget teremt arra, hogy a cselekvőképesség teljes korlátozására, mint legsúlyosabb eszközre csak szűk körben, kivételesen kerülhet sor olyan mentális állapotban lévő személyeknél, ha jogaik (érdekeik) biztosításához elengedhetetlen gondnok igénybevétele.
- [41] Az arányosság (szűkebb értelemben) azt kívánja, hogy a szükséges korlátozás ne legyen több, mint amennyit az alkotmányosan igazolt cél elérése megkíván. Különösen azt kell itt vizsgálni, van-e az alkotmányos cél elérésére kevesebb alapjogi korlátozással járó megoldás, mint amit adott esetben a törvényhozó választott. A Ptk. csak akkor engedi a cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alá helyezést [2:21. § (3) bekezdés], ha az „érintett személy jogainak védelme a cselekvőképességet nem érintő módon vagy a cselekvőképesség részleges korlátozásával nem biztosítható”. Ez a klauzula az absztrakt normakontroll szintjén elegendő a bíróság által elrendelendő cselekvőképesség-korlátozás arányosság biztosítására. Az arányosság legfontosabb biztosítója a bírói ellenőrzés a cselekvőképesség korlátozása felett. Ennél részletesebb alkotmányos ellenőrzésre ezért csak a bírói döntések alkotmányjogi panasz alapján lehetséges vizsgálatok [Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja és Abtv. 27–28. §-ai] lenne lehetőség. Ennek megerősítésére szolgál a Ptk. 2:29. §-a alapján a bírósági döntés rendszeres, kötelező felülvizsgálata.
- [42] A korlátozás módjait, a gondnok kirendelésének, felelősségének (ellenőrzés, gondoskodás szabályai), eljárásának részletes szabályait nem a Ptk. (vagy a régi Ptk.), hanem a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásokról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Gyer.) tartalmazza. Ennek vizsgálatát az indítványozó nem kérte, azonban az Alaptörvény 24. cikk (4) bekezdése alapján az Alkot-

mánybíróság a szoros összefüggés okán figyelembe vette e jogszabályt is. Eszerint nagykorú, cselekvőképességet részlegesen vagy teljesen korlátozó gondnokság alatt álló személlyel szembeni visszaélés, vagy gondatlan magatartás eredményeként megtörténhet, hogy a gondnok nem tesz eleget jogszabályban előírt kötelezettségeinek (Gyer.) vagy esetleg olyan döntést hoz, amely ellentétes a gondnokolt vágyaival, érdekeivel. E problémák a gondnokság létrejöttére, működéskére [visszaélések megelőzése, gondnoki posztot betöltők képzése: a hivatásos gondnoki feladatot ellátó személyek képesítési előírásairól szóló 25/2003. (V. 13.) ESzCsM rendelet] vonatkozó eljárási szabályok garanciáinak hiányára vezethetők vissza.

- [43] A Ptk. szerinti akár teljes cselekvőképesség-korlátozás csak a jogügyletekben korlátozza a gondnokoltat, egyéb – joghatással nem járó – cselekvéseiben, tehát személyi szabadságában nem.
- [44] A Ptk. 6:4. § (1) bekezdése határozza meg a jognyilatkozat fogalmát, amelynek alapján: „[a] jognyilatkozat joghatás kiváltására irányuló akaratnyilatkozat”. Az emberi méltóság sérthetlensége, benne az önrendelkezés joga megkívánja, hogy a gondnokolt jognyilatkozatnak nem minősülő megnyilvánulásaiban, tetteiben (hétköznapi cselekvések) személyes szabadsága [Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdés] a lehető legnagyobb mértékben fennmaradjon. Igaz, a cselekvőképességet korlátozó gondnokság oka – legtöbbször pszichés betegség vagy kóros állapot – indokolhatja a gondnokság alatt álló személy személyi szabadságának korlátozását. Ezt azonban nem a Ptk., hanem az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (a továbbiakban: Eütv.) X. fejezete (188–201/B. §-ai) szabályozza.
- [45] Az Eütv. 201–201/B. §-ai tartalmazzák a pszichiátriai betegek intézeti gyógykezelésére vonatkozó eljárási szabályokat. A 201. § (10) bekezdése alapján „[a]mennyiben az igazságügyi elmeorvos szakértői vélemény szerint a beteg ügyei viteléhez szükséges belátási képessége csökkent vagy hiányzik, a bíróság a szakértői vélemény megküldi a gyámhatóságnak a gondnokság alá helyezési eljárás megindítása céljából”. A már idézett 36/2000. (X. 27.) AB határozat részletesen elemezte a kóros elmeállapotú személyek intézeti gyógykezelésével kapcsolatos eljárási szabályokat: „[a] kóros elmeállapotú személyek intézeti gyógykezelésével kapcsolatos eljárási szabályok részben az Eütv. szabályain, részben pedig a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény vonatkozó rendelkezésein nyugszanak. Ez az eljárás bírósági eljárás, amelyet az elmebetegek jogainak védelme szükségessé tesz. Az Eütv. a bíróságnak rövid határidőket ír elő a határozat meghozatalához, a rövid határidőn belül való döntésnek garanciális oka van. (A rövid határidő – a már idézett – Emberi Jogok Európai Egyezménye 5. cikk 1. e) pontjából és 4. pontjából is következik.) Az Eütv. előírja, hogy a bíróság 72 órán belül vizsgálja meg: az önkéntes gyógykezelés feltételei fennállnak-e [Eütv. 197. § (5) bekezdése]. Sürgősségi gyógykezelés esetén szintén 72 órán belül kell a határozatot hozni [Eütv. 199. § (2) bekezdés], kötelező gyógykezelés esetén pedig 15 napon belül [Eütv. 200. § (3) bekezdés]. Mindezek az eljárás nemperes jellegének szükségességét önmagukban is kiváltják. Garanciális szempontból nem szabad azt sem figyelmen kívül hagyni, hogy legyen az akár önkéntes gyógykezelés, sürgősségi vagy kötelező gyógykezelés, az Eütv. egyaránt úgy rendelkezik, hogy a bíróság a határozathozatal előtt meghallgatja – többek között – a beteget is [Eütv. 197. § (5) bekezdés, 199. § (6) bekezdés, 200. § (4) bekezdés]. Végül figyelembe kell venni, hogy a bírósági eljárásban az egészségi állapottal kapcsolatos (szenzitív) adatok merülnek fel, amely egyébiránt is a nyilvánosság kizárását eredményezhetik. Mindezek alapján megállapítható, hogy a pszichiátriai betegek gyógykezelése és gondozása során irányadó eljárás nemperes jellege ésszerű indokokon nyugszik, a konkrét eljárásokra irányadó rendelkezések pedig a nemperes eljáráson belül is biztosítják az olyan garanciákat, amelyek a peres eljárásban is érvényesülnének.” [ABH 2000, 241, 265–266.]
- [46] Mivel a cselekvőképességet teljesen kizáró gondnokság alá helyezettnek jellemzően kórházi vagy intézeti kezelésben, elhelyezésben részesülnek, ezt a kérdést részleteiben az erre vonatkozó jogszabályok alkotmányosságának vizsgálatakor – megfelelő indítvány alapján – tekinthetné át az Alkotmánybíróság. Itt elegendő leszögezni, hogy a jognyilatkozat-tételi képesség korlátozása nem jelentheti a gondnokolt személyes szabadságának indokolatlan korlátozását. Ehhez külön jogszabályra, mint az Eütv. 15–19. §-ai, van szükség. Mindez megfelelően áll a cselekvőképesség részleges korlátozására is.
- [47] A Ptk. 4:10. § (1) bekezdése szerint a gondnokság alá helyezés folytán cselekvőképtelen személy házassága érvénytelen. Az indítványozó szerint ez aránytalan korlátozás: szerinte tehát – más megoldás nem lévén – legalább a gondnok közreműködésével lehetővé kellene tenni a cselekvőképességében teljesen korlátozott személy számára is a házasságkötést. Ez azonban a házasságkötés személyes mivoltával [Alaptörvény L. cikk (1) bekezdése, valamint a Ptk. 4:5. § (1) bekezdése] ellentétes lenne, hiszen a jognyilatkozatot a gondnok tenné (támogatott döntéshozatal esetén hozzájárulását adná), ami képviselő útján kötött házasság lenne, amelyet a magyar jog nem ismer: a házasságkötés csak személyesen lehetséges. Ez alól a magyar jog szűk körben

kivételt csak háborús időkben ismert: az igen alacsony házasságkötési szám emelését 1916 végén ugyanis az úgynevezett „távházasság” intézményének bevezetésével próbálták elérni. A meghatalmazott útján történő házasságkötésnek kivételes megengedéséről szóló 3.984/1916. M.E. számú rendelet (életbelépett 1916. december 1-jén) lehetővé tette az ellenség hatalmában lévő hadifoglyoknak, túsoknak és internált egyéneknek, hogy házasságkötésüknél magukat meghatalmazottal képviseltessék. A névre szóló meghatalmazásban meg kellett jelölni, hogy kivel kíván az illető házasságot kötni, ennek alapján a házasságkötésnél a meghatalmazott – utalva e minőségére – a rendes házasságkötési alakságoknak megfelelően helyettesítette a meghatalmazót. A 60.300/1916. I.M. számú utasítás meghatározta a meghatalmazott útján történő házasságkötésnél és az ily házasságkötés anyakönyvezésénél követendő eljárást. A 3.984/1916. M.E. számú rendelet kiegészítéséről szóló 925/1917. M.E. számú rendelet szerint meghatalmazott útján köthettek házasságot a háború ideje alatt katonai szolgálatot teljesítő olyan személyek is, „akik a hadművelleti vagy ahhoz közel eső területen levő akár katonai, akár polgári egészségügyi intézetben ápolás alatt állnak.” (Életbelépett 1917. március 9-én.)

- [48] A 37.119/1917. B.M. számú körrendelet részletes rendelkezéseket tartalmazott a fenti jogszabályokról. Végül a 5.230/1922. M.E. számú rendelet hatályon kívül helyezte a meghatalmazott útján történő házasságkötéseket engedélyező jogszabályokat. [Forrás: Heinz Ervin: Népesedéspolitikai intézkedések 1945 előtt. Demográfia. 2000. 4. szám 477–498. http://www.demografia.hu/letoltes/kiadvanyok/Demografia/2000_4/Heinz.pdf (2014. február 19.)]
- [49] Mindezek alapján az Alkotmánybíróság az Alaptörvény II. cikkének sérelmét nem állapította meg, és erre tekintettel az indítványt e vonatkozásban elutasította.

V.

- [50] 1. Az Alkotmánybíróság a továbbiakban azt vizsgálta, hogy a Ptk. 2:22. § (1) és (2) bekezdése sérti-e az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdését.
- [51] A 32/2013. (XI. 22.) AB határozat a következőképpen határozta meg e jog védelmi körét: „[a] magánszféra lényege tekintetében azonban továbbra is fenntartható az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlatában megfogalmazott – a magánélet fogalmának esszenciáját jelentő, általános érvényű – megállapítás, miszerint a magánszféra lényegi fogalmi eleme, hogy az érintett akarata ellenére mások oda ne hatolhassanak be, illetőleg be se tekinthessenek [36/2005. (X. 5.) AB határozat, ABH 2005, 390, 400.]. Az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében biztosított magánszférához való jog és az Alaptörvény II. cikke által garantált emberi méltósághoz való jog között különösen szoros a kapcsolat. Az Alaptörvény II. cikke megalapozza a magánszféra alakítása érinthetetlen területének védelmét, ami teljesen ki van zárva minden állami beavatkozás alól, mivel ez az emberi méltóság alapja. Az Alaptörvény értelmében a magánszféra védelme azonban nem szűkül le az Alaptörvény II. cikke által is védett belső vagy intimszférára, hanem kiterjed a tágabb értelemben vett magánszférára (kapcsolattartás), illetve arra a térbeli szférára is, amelyben a magán- és családi élet kibontakozik (otthon). Ezen túlmenően önálló védelmet élvez az egyén életéről alkotott kép is (jó hírnévhez való jog).” (Indokolás [83]–[84])
- [52] Az Alkotmánybíróság továbbá a nemzetbiztonsági szolgálatok működésével összefüggésben kiadott 19/2013. (VII. 19.) AB határozatban értelmezte az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdését: „[az] Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák. Az Alaptörvény a magánélet sérthetlenségének jogát jelentősen kibővíti az előző Alkotmány szabályaihoz képest. A magántitok kifejezést az Alaptörvény nem használja, helyette a magán- és családi életet, az otthon és a kapcsolattartást védi. Alkotmányossági szempontból aggályos, hogy a hivatkozott rendelkezések „folyamatosan” lehetővé teszik az ellenőrzést végző számára, hogy olyan adatokat gyűjtsön, amelyek feltárják a nemzetbiztonsági ellenőrzés alá eső személy magánszférájának legbensőbb, leginkább védett területeit, korlátozva a magánlakás és a magántitok sérthetlenségét is. [...] Az Nbtvmód. felfüggesztett szabályainak alkalmazása az érintett személy magánéletébe való beavatkozással súlyos és helyrehozhatatlan, jelentős hátránnyal járó következményt okozhatna, a hatályba lépést követően belátható időn belül. Ez azért van így, mert a hatályba lépést követően az érintett személyek a törvény szóhasználata szerint folyamatos ellenőrzés alatt állnának. Az Nbtvmód. 9. és 13. §-ai vizsgálata során az alaptörvény-ellenesség fennállása valószínűsíthető az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében rögzített alapvető jog, a magán- és családi élet védelme, az otthon tiszteletben tartása állami kötelezettsége alapján. Az Nbtvmód. e rendelkezései olyan, súlyosan korlátozó rendelkezéseket tartalmaznak, amelyek a magánszférába való beavatkozás módjánál, folyamatosságánál

és mértékénél fogva az alaptörvény-ellenességet valószínűsítik. Aránytalanná válik az alapjog korlátozása, ha a mondott nemzetbiztonsági ellenőrzés nem időszakonként ismétlődő, célhoz kötött ellenőrzés, hanem az folyamatosan, viszonylag hosszú ideig, az ellenőrzésre okot adó konkrét körülmény felmerülése és konkrét cél nélkül is végezhető, vagyis általános szűrő-kutató tevékenységet jelent”. (Indokolás [23]–[28]).

- [53] Az indítványozó álláspontja szerint a Ptk. támadott 2:22. § (1) és (2) bekezdéseiben rögzített korlátozások az érintett személyekre aránytalanok, hiszen az élet legszemélyesebb nyilatkozatait sem tehetik meg a gondnok vagy törvényes képviselő döntése nélkül, ezzel sérülni véli az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdését.
- [54] A Ptk. szabályai valóban kizárják az érintett személyek nyilatkozattéli lehetőségét, ám a szabályozás nem irányul közvetlenül a magánszférához való jog korlátozására; jogkövetkezmenyt fogalmaz meg a cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokságot elrendelő döntéshez. A támadott 2:22. § (1) és (2) bekezdéseinek esetleges megsemmisítése esetén is megmarad a Ptk. 2:8. § (2) bekezdésében meghatározott főszabály, amely szerint cselekvőképes személy köthet szerződést vagy tehet más jognyilatkozatot. Az indítványozó által kifogásolt alaptörvény-ellenesség, a magánszférához való jog sérelme nem következik közvetlenül a Ptk. támadott rendelkezéseiből, hanem a gondnok kiválasztásának objektív kritériumaira, eljárására, ellenőrzésére, valamint panaszmechanizmusok kidolgozására (amelyek biztosítják a gondnok mulasztásának felülvizsgálatát) vonatkozó részletszabályok hiányosságából.
- [55] A IV. pontban a személyi szabadságról elmondottak megfelelően érvényesek a magánélethez való jogra is. A magánélet szabadsága szoros kapcsolatban áll a személyi szabadsággal, mivel a magánélet szabadsága személyi szabadság nélkül lehetetlen. A magán- és családi élet tiszteletben tartása, amely az Alaptörvény VI. cikke szerint alapjog, azt kívánja meg, hogy az állam ne avatkozzon az egyén intim szférájába. Az Alkotmány 59. §-a a jó hírnévhez, a magánlakás sérthetlenségéhez, valamint a magántitok védelméhez való jogként ismerte ezt a jogot (vagy ahhoz hasonlót). A magán- és családi élet tiszteletben tartása az állami beavatkozás tilalmán kívül azt is jelenti, hogy a magánéletéről szóló információk csak az érintett hozzájárulásával (vagy törvény alapján) kerülhessenek nyilvánosságra, vagy jussanak az állam tudomására. Magában foglalja, ami ebben az ügyben nem játszik szerepet, az Alkotmányban külön e névvel említett, a magánlakás sérthetlenségéhez való hagyományos alapjogot, lévén a magánlakás a magánélet színtere. A magánélet védelmének része a személyes adatok védelméhez való jog, amelyet az Alaptörvény VI. cikk (3) bekezdése tartalmaz, és amelyet az Alkotmánybíróság 15/1991. (IV. 13.) AB határozattól kezdve „információs önrendelkezési jogként” fogott fel [ABH 1991, 40, 44–57.]. A „személyes adat” minden esetben az ember magán- és családi életéről szóló információ; így a jog lehetővé teszi az ember számára, hogy magán- és személyes életéről szóló információkkal kizárólag maga rendelkezzen: amiből következik, hogy korlátozása az alapjog-korlátozás feltételei szerint megengedett. Az önrendelkezés akkor lehetséges, ha minden ember maga dönti el, hogy saját magáról – magánéletéről (ami a saját élete) és családi életéről – milyen ismeretet oszt meg és kivel. Ezen a felfogáson az Alaptörvény nem változtatott, mert az Alkotmányhoz hasonlóan tartalmazza „a személyes adatok védelme” fogalmát, amelyet az előbbivel ellentétben kifejezetten alapjognak tekint. [„Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák.” Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdés.]
- [56] A gondnokság alá helyezés minden formája korlátozza a gondnokolt magánélethez való jogát, mivel a gondnok a körülményektől függő mértékben, de mindenképpen – a gondnokolt hozzájárulása nélkül – a magán- és családi élete körébe tartozó információkhoz (adatokhoz, ismeretekhez) jut, mégpedig az állami szervek, közelebbről a bíróság és a gyámhatóság felhatalmazásával. A korlátozás szükségességét az indítványozó sem vitatja, arányossága pedig a Ptk. szabályai alapján, az absztrakt normakontroll keretei és korlátai között megállapítható. A Ptk. 2:19. § (2) bekezdése szerint ugyanis a korlátozottan cselekvőképes személy esetében „egyéni körülményeire, valamint családi és társadalmi kapcsolataira tekintettel” kell a bíróságnak megállapítania az ügycsoportokat, amelyekben az érintett személy cselekvőképessége korlátozott. Az idézett fordulat elfogadható a családi és magánélet védelmének, mivel a törvényben említett fogalmak terjedelme koextenzív az Alaptörvényben foglalt magánélet fogalomával. A Ptk. tehát a bíróság számára kötelezővé teszi a gondnokolt magánéletének védelmét – amennyire ez az érintett jogainak védelmével összeegyeztethető. Ennél részletesebb alkotmányjogi vizsgálatra – a szabályozás generálklauzula mivolta miatt – csak az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasz alapján lenne lehetőség.
- [57] A fentiek alapján az Alkotmánybíróság nem állapította meg az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésének megsértését sem.

VI.

- [58] Jelen ügyben az indítványozó a CRPD 12. cikke, valamint az Egyezmény 8. cikke sérelmét is állította. Az Abtv. 32. § (2) bekezdése szerint a jogszabályok nemzetközi szerződésbe ütközését az országgyűlési képviselők egy-negyede, a Kormány, a Kúria elnöke, a legfőbb ügyész, az alapvető jogok biztosa és – meghatározott feltételek mellett – egy adott ügyben eljáró bíró indítványozhatja.
- [59] 1. Az indítványozó álláspontja, hogy a Ptk. támadott 2:22. § (1) és (2) bekezdései megalkotásával a jogalkotó túllépett a részes államok mérlegelési keretein a vállalt kötelezettségek megvalósítása során, hiszen a CRPD által kitűzött célokat a támogatott döntéshozatal bevezetésével lehetne megvalósítani.
- [60] Az Alkotmánybíróságnak vizsgálnia kellett, hogy a Ptk. támadott rendelkezései ellentétesek-e a CRPD 12. cikkében foglaltakkal. E vizsgálat során nem csak a CRPD megjelölt 12. cikkét, hanem a célokat, alapelveket is figyelembe kellett vennie az Alkotmánybíróságnak.
- [61] A CRPD kitűzött céljait a fogyatékoság fogalmával együtt az 1. cikk tartalmazza az alábbiak szerint: „valamennyi emberi jog és alapvető szabadság teljes és egyenlő gyakorlásának előmozdítása, védelme és biztosítása valamennyi fogyatékosággal élő személy számára, és a velük született méltóság tiszteletben tartásának előmozdítása. Fogyatékosággal élő személy minden olyan személy, aki hosszan tartó fizikai, értelmi, szellemi vagy érzékszervi károsodással él, amely számos egyéb akadállyal együtt korlátozhatja az adott személy teljes, hatékony és másokkal egyenlő társadalmi szerepvállalását”.
- [62] A fogyatékoság fogalmát mindezek alapján a Ptk. szabályaihoz képest [2:21. § (2) bekezdés] sokkal szélesebb körben határozza meg, hiszen kiterjed nem csak a mentális zavarra, hanem a fizikai, érzékszervi károsodásra is. Ezt kiegészítve nevesíti a CRPD 3. cikkében az általános alapelvek között az esélyegyenlőség, valamint a hozzáférés biztosítását.
- [63] Az Alkotmánybíróság 40/2012. (XII. 6.) AB határozatában a megváltozott munkaképességű személyek ellátásával összefüggésben elemezte a CRPD említett rendelkezéseit és megállapította, hogy „[a] különböző jogágak különböző fogyatékoság-fogalommal dolgoznak. [...] Az Alkotmánybíróság ezért az Alaptörvény értelmezésekor azt a fogalom-meghatározást vette alapul, amelyet az ENSZ keretében létrejött, a Fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 2007. évi XCII. törvény alkalmaz. [...] Ez a definíció magában foglalja azt az esetet, amikor a személy fogyatékos állapota veleszületett, és azt is, amikor az egészségkárosodás az idő előrehaladtával vagy például baleset miatt következik be. Az Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdése tehát, amikor fogyatékkal élőket említ, e személyi kör számára követel az esélyegyenlőséget támogató intézkedéseket. Az intézkedések meghozatala az Alaptörvény XV. cikk (4) és (5) bekezdéseiből fakadó állami kötelezettség. Erre utal az Alaptörvény megfogalmazása, amely szerint Magyarország külön intézkedésekkel »segíti« és »védi« az arra rászorultakat. A segítség és védelem hangsúlyozása azt jelenti, hogy az állam nemcsak az egyébként az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdéséből fakadó alapjog-védelmi kötelességének kell, hogy eleget tegyen, hanem az esélyegyenlőség érdekében további intézkedések megtételére is köteles. A már meglévő intézkedésekkel szemben az Alaptörvénynek ezek a szakaszai – az egyenlőség végső alapját adó egyenlő emberi méltóságra (Alaptörvény I. cikk és II. cikk) tekintettel – azt a tartalmi követelményt állítják, hogy segítsék elő a rászorulóknak mielőbbi, teljes, és másokkal (az arra rá nem szoruló személyekkel) egyenlő mértékű társadalmi részvételét.” (ABH 2012, 229, 246–247.)
- [64] A Ptk. nem ellentétes a CRPD 12. cikk 2. pontjával, hiszen a Ptk. 2:8. § (1) bekezdése szerint „[m]inden ember cselekvőképese, akinek cselekvőképességét e törvény vagy a bíróság gondnokság alá helyezést elrendelő ítélet nem korlátozza”. Így teljesül a CRPD 12. cikk 2. pontjában foglalt kitétel, hiszen csak azért, mert egy személy fogyatékosággal él, automatikusan nem válik cselekvőképtelenné.
- [65] A CRPD 12. cikk 3. pontjában előírt kötelezettséget – miszerint a fogyatékosággal élő személyeknek minden segítséget meg kell kapniuk az államtól, a cselekvőképességük gyakorlásához – a Ptk. a gondnokság alá helyezés (Ptk. VII. cím), a már elemzett támogatott döntéshozatal (Ptk. IX. cím), az előzetes jognyilatkozat (Ptk. X. cím) jogintézményeivel biztosítja.
- [66] A Ptk. cselekvőképességre vonatkozó differenciált szabályrendszere megfelel a CRPD 12. cikk 4. pontjában foglaltaknak. A CRPD 5. pontjának elemzéséből levonható következtetés, hogy a 12. cikk nem tiltja meg a helyettes döntéshozatal intézményét, hiszen csak a differenciált szabályozás és egyénre szabott bírói ítéleteken keresztül érhető el, hogy olyan segítséget kapjon a cselekvőképességében érintett személy, amely állapotának megfelelő és így kellő védelmet biztosít a jogérvényesítés során.

- [67] A CRPD 12. cikkében megfogalmazott támogató-segítő modellnek a Ptk. eleget tesz, hiszen a 2:39. §-ban lehetőséget ad az előzetes jognyilatkozat megtételére; a 2:22. § (3) bekezdésében megfogalmazza, hogy az érintett érdekei mindennél előbbre valóak; a 2:21. §-ban deklarálja, hogy az általános gondnok kirendelésére csak kivételes esetben kerülhet sor bírói ítélet alapján; valamint a 2:19. § (4) bekezdésében a szubszidiárius jelleget erősíti.
- [68] Mindezek alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Ptk. támadott 2:22. § (1) és (2) bekezdései nem ütköznek a CRPD 12. cikkébe.
- [69] 2. Az indítványozó hivatkozott az Egyezmény 8. cikkének sérelmére is. Az Egyezmény megjelölt cikkének értelmében – az Alaptörvény VI. cikkének (1) bekezdéséhez szövegszerűen hasonlóan – „[m]indenkinek joga van arra, hogy magán- és családi életét, lakását, és levelezését tiszteletben tartsák”. Az indítványozó szerint a Ptk. támadott rendelkezései a teljesen korlátozó gondnokság alkalmazásának deklarálásával az érintett személy legszemélyesebb jognyilatkozatait is automatikusan semmissé nyilvánítja, ezért nem egyeztethető össze az Egyezmény 8. cikkével.
- [70] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Ptk. 2:22. § (1) és (2) bekezdései nem tartalmazzák az Egyezmény 8. cikkével ellentétes rendelkezést. A Ptk. cselekvőképességre, és annak korlátozására vonatkozó szabályai jelentős garanciákat fogalmaznak meg: a cselekvőképesség korlátozására – legyen az részleges vagy teljes – csak bírói ítélet alapján kerülhet sor, amelyben az igazságügyi elmeorvos szakértő véleményén túl vizsgálnia kell a bíróságnak az érintett személy összes ügycsoportját, személyes- és családi körülményeit.
- [71] A Pp. 310. § (2) bekezdése alapján „[a] bíróság az alperes elmeállapotának vizsgálatára, valamint a választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény 11/A. §-ában meghatározott kérdés megítélésére igazságügyi elmeorvosszakértőt rendel ki. Az elmeorvosszakértő kirendelése csak a 309. § (3) bekezdésében meghatározott okból mellőzhető. Ha a szakértői vizsgálattal kapcsolatban az alperes hosszabb ideig tartó megfigyelésére van szükség, vagy az alperes a szakértői vizsgálaton ismételt idézés ellenére sem jelenik meg, a bíróság elrendelheti az alperes megfelelő fekvőbeteg-gyógyintézetben való – legfeljebb harminc nap időtartamú – elhelyezését. Az erre vonatkozó határozat ellen külön fellebbezésnek van helye”. Ez alapján a bíróságnak el kell rendelnie az érintett személy meghallgatását, valamint külön rendelkeznie kell a választójogból való kizárás kérdéséről is.
- [72] 2.1. Az indítványozó hivatkozik az Emberi Jogok Európai Bíróságának (a továbbiakban: Bíróság) néhány ítéletére [EJEB, *Shtukurov kontra Oroszország* (44009/05.), 2008. március 27.; EJEB, *Krušković kontra Horvátország* (46185/08) 2011. június 21.; EJEB, *X és Y kontra Horvátország* (5193/09) 2011. november 3.], amelyekben az Egyezmény 8. cikkének sérelmét állapították meg. Áttekintve az indítványozó által hivatkozott, valamint az EJEB, *Salontaji-Drobnjak kontra Szerbia* (36500/05), 2009. október 13.; EJEB, *Lashin kontra Oroszország* (33117/02), 2013. április 22. ügyeket, ki kell emelni, hogy a Bíróság amiatt állapította meg az Egyezmény 8. cikkének sérelmét az említett esetekben, mert a cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság elrendelése után nem volt lehetőség a felülvizsgálatra. A *Lashin kontra Oroszország* (33117/02), 2013. április 22. ügyben a Bíróság hivatkozik is a *Shtukurov kontra Oroszország* (44009/05.), 2008. március 27. ügyben tett megállapítására, miszerint a cselekvőképesség kizárása meghatározatlan időszakra szolgált, amelyet kizárólag a gondnoki feladatok ellátó kérelmére lehetett megváltoztatni.
- [73] A Ptk. 2:29. § (1) bekezdése alapján: „[a] bíróságnak a cselekvőképesség korlátozását elrendelő, azt fenntartó vagy módosító ítéletében rendelkeznie kell a gondnokság alá helyezés kötelező felülvizsgálata iránti eljárás megindításának időpontjáról, amely
- a) a cselekvőképesség részleges korlátozása esetén nem lehet későbbi, mint az ítélet jogerőre emelkedésétől számított öt év;
 - b) a cselekvőképesség teljes korlátozása esetén nem lehet későbbi, mint az ítélet jogerőre emelkedésétől számított tíz év.”
- [74] A felülvizsgálati eljárást a Ptk. 2:29. § (2) bekezdése értelmében a gyámhatóságnak hivatalból kell megindítania. A kereseti kérelem a cselekvőképességet részlegesen vagy teljesen korlátozó gondnokság alá helyezés megszüntetésére, annak hatályában való fenntartására, a cselekvőképességet részlegesen korlátozó gondnokság cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokságra változtatására, a cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság cselekvőképességet részlegesen korlátozó gondnokság alá helyezésre történő módosítására, vagy cselekvőképességet részlegesen korlátozó gondnokság esetén a korlátozással érintett ügycsoportok módosítására irányulhat. Mindehhez illeszkedik a Pp. 312. § (2) bekezdése, valamint a Gyer. 144. § (3)–(4) bekezdése is.

- [75] Nem megalapozottak tehát az Egyezmény 8. cikkének sérelme mellett felhozott érvek, mivel a Ptk. (valamint a régi Ptk. 14/A. §-a) alapján a törvényben meghatározott időszak elteltével a hatóság (gyámhatóság) kezdeményezésére felül kell vizsgálni nem csak a cselekvőképességet részlegesen, hanem a cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokságot elrendelő ítéleteket. A felülvizsgálatot a gyámhatóság hivatalból indítja meg (mérlegelési jogköre sincs e tekintetben), az ítélet jogerőre emelkedését követő, jogszabályban meghatározott idő elteltével.
- [76] Mindezek következtében a Ptk. 2:22. § (1) és (2) bekezdéseinek az Egyezmény 8. cikkébe ütközése nem állapítható meg, ezért az Alkotmánybíróság az indítványt e vonatkozásban is elutasította.
- [77] Az Alkotmánybíróság a határozat Magyar Közlönyben való közzétételét az Abtv. 44. § (1) bekezdése alapján rendelte el.

Budapest, 2014. április 1.

Dr. Paczolay Péter s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balogh Elemér s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Bragyova András s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Lenkovich Barnabás s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Lévy Miklós s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Lenkovich Barnabás alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [78] A határozat rendelkező részével és indokolásaival is teljes mértékben egyetértek, utóbbin belül egyetlen érvek kívánok nagyobb nyomatékot adni.
- [79] 1. Az indokolás egyetértőleg és helyesen idézi a 74/2009. (VII. 10.) AB határozatból, hogy „a cselekvőképesség megléte nemcsak a bírósági és közigazgatási eljárás során elengedhetetlen, hanem a magánjogi jogalanyok egymásközi jogviszonyaiban is. A gondnokság alá helyezéssel kapcsolatos szabályok elsődleges célja az ügyeinek vitelére képtelen és ezért kiszolgáltatott felnőtt személyének és vagyonának a védelme. A gondnokság intézménye azokat az embereket segíti, akiknek mentális megbetegedés vagy mentális képességeik megfoglyatkozása miatt tartósan vagy átmenetileg sérült a döntési képességük.”
- [80] 2. Ezzel az alkotmányos és tradicionális magánjogi nézőponttal összhangban szól az új Ptk. indokolása is a gondnokság intézményéről.
„A törvény a nemzetközi egyezményekkel és alkotmányos követelményekkel összhangban a szükségesség és arányosság elve alapján ad szabályokat a nagykorú személyek cselekvőképességének korlátozására. Az új szabályozás az egyéni életkörülményekhez igazodva segíti a csökkent belátási képességű személyt jogai gyakorlásában.”
„Az általános korlátozás lehetőségének megszüntetésével a törvény a célirányos segítségnyújtásra helyezi a hangsúlyt.”
„A gondnokság alá helyezésnél új feltétel az érintett »egyéni körülményeinek, családi, társadalmi kapcsolatainak« vizsgálata; önmagában a belátási képesség csökkenése nem elegendő ok tehát a cselekvőképesség korlátozására.”

- [81] 3. Ahogyan maga a törvény és annak indokolása is a cselekvőképesség főszabályként érvényesülő „teljességéhez” képest, jogi „terminus technicus”-ként használja a „korlátozás” kifejezést, ugyanúgy teszi ezt a jelen határozat indokolása is.
„A vizsgált szabályok kétségkívül korlátozzák az egyén önrendelkezési jogát. [...] Helyes az indítványozó állítása, amely szerint a gondnokolt személyek jognyilatkozatainak semmissége, valamint a legszemélyesebb jognyilatkozatok megtételének kizárása korlátozza az érintett személy emberi méltóságához való jogát.” (Indokolás [33]–[34])
- [82] Az absztrakt jogi szabályozás nézőpontjából ez a fogalomhasználat bevett és elfogadható.
- [83] A konkrét ember egyéni életkörülményei, személyi és vagyoni jogai és érdekei megóvása szempontjából azonban nem a „korlátozáson”, hanem a belátási képesség eleve adott „korlátozottságán” és az ebből adódó segítségnyújtási szükséghelyzeten van a hangsúly. A gondnokság (és a támogatott döntéshozatal) jogintézménye tehát nem elvesz, hanem hozzáad, pótol, kiegészít valamit, ami hiányzik, illetve hiányos. Teszi mindezt éppen az egyén önrendelkezési jogának kiteljesítése, törvény előtti egyenlőségének biztosítása, emberi méltóságának védelme (sérthetlensége) érdekében. Ezek az alapvető jogok és a magánjogi alanyi jogok éppen akkor sérülnek, ha ezek a jogintézmények nem lennének.
- [84] A „korlátozás” helyes értelmezéséhez ez a másik nézőpontú megközelítés is szorosan hozzá tartozik.
- [85] 4. Megjegyzem még, hogy ezzel a más irányú nézőponttal teljes összhangban az új Ptk. 2:8. § (3) bekezdése [régi Ptk. 11. § (3) bekezdése] magának az érintettnek és mindenki másnak megtiltja, hogy a cselekvőképességet jognyilatkozattal (egyoldalú nyilatkozattal vagy szerződéssel) korlátozza.

Budapest, 2014. április 1.

Dr. Lenkovics Barnabás s. k.,
alkotmánybíró

- [86] A párhuzamos indokoláshoz csatlakozom.

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: II/1096/2013.
Közzétéve a Magyar Közlöny 2014. évi 51. számában.



AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG TANÁCSAINAK A MAGYAR KÖZLÖNYBEN KÖZZÉ NEM TETT HATÁROZATAI ÉS VÉGZÉSEI



AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3094/2014. (IV. 7.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Kvk.V.37.302/2014/2. számú végzése ellen benyújtott alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-ára hivatkozással a Kúria Kvk.V.37.302/2014/2. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte.
- [2] 2. A Kúria Kvk.V.37.302/2014/2. számú végzése az indítványozó I. rendű és a Magyar Igazság és Élet Pártja (1115 Budapest, Bártfai u. 49.) II. rendű kérelmezőknek a Nemzeti Választási Bizottság (1054 Budapest, Alkotmány u. 3.) 2014. március 11. napján hozott 542/2014. számú határozata ellen benyújtott bírósági felülvizsgálati kérelmét érdemi vizsgálat nélkül elutasította.
- [3] A kúriai végzés indokolása szerint a Pest Megye 11. számú Országgyűlési Egyéni Választókerületi Választási Bizottság 36/2014. (III. 6.) számú határozatában a közös jelöltet állító kérelmezőket, mint jelölő szervezetet – 6 db. ajánlóív Választási Iroda részére történő átadásának elmulasztása miatt – 304 500 forint bírság megfizetésére kötelezte.
- [4] A Nemzeti Választási Bizottság 542/2014. számú határozatával az elsőfokú határozatot helybenhagyta.
- [5] 3. Az I. és II. rendű kérelmező a Nemzeti Választási Bizottság 542/2014. számú határozata ellen felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő a Kúriához.
- [6] A Kúria a végzésben megállapította, hogy a kérelmezők beadványa érdemi bírósági felülvizsgálatra nem alkalmas.
- [7] A végzés indokolása tartalmazza, hogy a választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény (a továbbiakban: Ve.) 224. § (5) bekezdése értelmében a bírósági felülvizsgálati eljárásban az ügyvédi képviselet kötelező. Hivatkozott a Kúria az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvény (a továbbiakban: Ügyvédi tv.) 26. §-ára, amelyből következően az ügyvédi képviseleti tevékenységre vonatkozó meghatalmazás csak akkor érvényes, ha abból kétséget kizáró módon kitűnik, hogy az azt ügyvédként aláíró személy az Ügyvédi tv. hatálya alá tartozik.
- [8] A Kúria megállapította, hogy az I. rendű felperes által adott képviseleti meghatalmazás nem tartalmazta az ügyvédi státusz azonosítására alkalmas adatokat, így a jogi képviselői minőség az okiratból nem igazolt.
- [9] Megállapította a Kúria azt is, hogy a II. rendű kérelmező elmulasztotta csatolni a Ve. által előírt szakvizsga-bizonyítvány másolatát.
- [10] Mivel mindkét kérelmező szabályosan igazolt jogi képviselő nélkül kezdeményezte a bírósági felülvizsgálatot, kérelmüket a Kúria – a Ve. 231. § (2) bekezdés alapján – érdemi vizsgálat nélkül elutasította.
- [11] 4. Az indítványozó ezt követően fordult az Alkotmánybírósághoz.

- [12] Indítványában kérte, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a végzés alaptörvény-ellenességét és semmisítse meg, mert az sérti az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésében biztosított jogait.
- [13] Kérelme indokolásában előadta, hogy ügyvédi bélyegzőlenyomat valóban nincs a beadványon, de véleménye szerint a Kúria végzésének indokai nem helytállóak. Állítását a következőkre alapozta:
- a felülvizsgálati kérelem ügyvédi fejléces iraton került benyújtásra, amely alkalmas az ügyvédi azonosításra.
 - ügyvédi minőségében az I. rendű kérelmezőt képviselte.
 - a beadvány végén az aláírás alatt az „ügyvéd” megjelölést használta, amely egyértelműsíti, hogy az iratot elsődlegesen e minőségében írta alá.
- [14] Vitatta a meghatalmazásra vonatkozó bírói jogértelmezést. Részletesen értelmezte a Ve. és a Pp. egyes, képviselőre vonatkozó szabályait.
- [15] Álláspontja szerint a Kúria megsértette az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésében biztosított jogait, mert „nem a törvényben meghatározottak szerint hozta meg és indokolta döntését, amely döntés a kérelmezők részére hátrányos.”
- [16] Hivatkozott arra is, hogy a Kúria a végzésben foglaltak ellenére jogi képviselőnek tekintette, amelyet igazol az, hogy az iratokat nem az I. rendű kérelmezőnek, hanem neki, mint jogi képviselőnek küldte ki.
- [17] 5. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. § (1) bekezdése alapján tanácsban dönt az alkotmányjogi panasz befogadásáról, és az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján mérlegelési jogkörében vizsgálja az alkotmányjogi panasz befogadhatósága törvényi feltételeinek fenn álltát, különösen a 26–27. § szerinti érintettséget, a jogorvoslat kimerítését, valamint a 29. § szerinti feltételeket.
- [18] Az Abtv. 27. §-a értelmében az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *d*) pontja alapján alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.
- [19] Az indítványozó a saját ügyében hozott Kúriai végzést támadta, amely ellen jogorvoslatnak nincs helye.
- [20] A Ve. 233. § (1) bekezdése értelmében a választási szerv határozatával kapcsolatos bírói döntés elleni alkotmányjogi panasz a sérelmezett döntés közlésétől számított három napon belül nyújtható be.
- [21] A Kúria sérelmezett végzésének kézbesítése 2014. március 26. napján történt. Az alkotmányjogi panaszt az indítványozó 2014. március 28. napján – a törvényes határidőn belül – nyújtotta be a Kúriához, az Alkotmánybírósághoz címezve.
- [22] Az indítványozó az alkotmányjogi panaszában megjelölte az Alkotmánybíróság hatáskörét megalapozó Abtv. 27. §-át, és a Kúria Kvk.V.37.302/2014/2. számú végzését, mint sérelmezett döntést.
- [23] Az indítványozó kérelmet terjesztett elő a megjelölt bírósági végzés alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére. Az alkotmányjogi panasz tartalmazza az Alaptörvény azon rendelkezését, amelybe az indítványozó szerint a támadott végzés ütközik.
- [24] A Ve. 233. § (2) bekezdése szerint az e törvény alapján, a választási szerv határozatával kapcsolatos jogorvoslati eljárásban hozott bírói döntés elleni alkotmányjogi panaszról az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. §-a szerint a beérkezéstől számított három munkanapon belül, a befogadott alkotmányjogi panaszról további három munkanapon belül dönt.
- [25] 6. Az Alkotmánybíróság az eljárás során megállapította, hogy az alkotmányjogi panasz a befogadhatóság feltételeinek nem felel meg.
- [26] 6.1. Az indítványozó a panaszában lényegében a jogi képviselőről szóló jogszabályok egyes elemeinek a konkrét esetre vonatkozó alkalmazása bírói megítélését vitatta.
- [27] Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény 24. cikk (1) bekezdésének értelmében az Alaptörvény védelmének legfőbb szerve. Ennek megfelelően az Alkotmánybíróság az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésének *d*) pontja alapján a bírói döntéseket az alkotmányosság szempontjából ellenőrizheti, és jogköre a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség vizsgálatára és kiküszöbölésére korlátozódik, ezért a bírói döntés irányának, a bizonyítékok bírói mérlegelésének és értékelésének felülbírálatára nem rendelkezik hatáskörrel {3231/2012. (IX. 28.) AB végzés, Indokolás [4]; 3392/2012. (XII. 30.) AB végzés, Indokolás [6]}. Az Alkotmánybíróság az al-

kormányjogi panasz alapján a bírói döntésnek az Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálhatja. A bizonyítékok értékelését, mérlegelését, a tényállás megállapítását, a bíróság döntésének jogszerűségét az Alkotmánybíróság nem bírálhatja felül.

- [28] 6.2. Az indítványozó az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése sérelmét állította.
- [29] Az Alaptörvény felhívott rendelkezése szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni. Az Alaptörvénynek ez a rendelkezése a közigazgatási hatósági eljárásokra vonatkozik és nem a bírósági eljárásokra. Az alkotmányjogi panaszban támadott döntés a bírósági eljárásban született. Az indítványozó által hivatkozott ezen alaptörvényi rendelkezés és a kifogásolt bírósági végzés közötti összefüggés hiányzik.
- [30] 6.3. Az Abtv. 29. §-a szerint az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadja be. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítvány az Abtv. által előírt határozott alkotmányjogi érvelést nem tartalmaz, sem a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet, sem alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést nem vet fel.
- [31] Az Alkotmánybíróság fentiekre figyelemmel az Ügyrend 30. § (2) bekezdés a) és h) pontja alapján az alkotmányjogi panaszt visszautasította.

Budapest, 2014. április 2.

Dr. Balogh Elemér s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
előadó alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/689/2014.

• • •

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3095/2014. (IV. 7.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Kvk.V.37.301/2014/2. számú végzése ellen benyújtott alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-ára hivatkozással a Kúria Kvk.V.37.301/2014/2. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte.
- [2] 2. A Kúria Kvk.V.37.301/2014/2. számú végzése az indítványozó I. rendű és a Magyar Igazság és Élet Pártja (1115 Budapest, Bártfai u. 49.) II. rendű kérelmezőknek a Nemzeti Választási Bizottság (1054 Budapest, Alkot-

- mány u. 3.) 2014. március 10. napján hozott 506/2014. számú határozata ellen benyújtott bírósági felülvizsgálati kérelmét érdemi vizsgálat nélkül elutasította.
- [3] A kúriai végzés indokolása szerint a Pest Megye 11. számú Országgyűlési Egyéni Választókerületi Választási Bizottság 36/2014. (III. 6.) számú határozatában a közös jelöltet állító kérelmezőket, mint jelölő szervezetet – 6 db ajánlóív Választási Iroda részére történő átadásának elmulasztása miatt – 304 500 forint bírság megfizetésére kötelezte.
- [4] A Nemzeti Választási Bizottság 506/2014. számú határozatával az elsőfokú határozatot érdemi vizsgálat nélkül elutasította.
- [5] 3. Az I. és II. rendű kérelmező a Nemzeti Választási Bizottság 506/2014. számú határozata ellen felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő a Kúriához.
- [6] A Kúria a végzésben megállapította, hogy a kérelmezők beadványa érdemi bírósági felülvizsgálatra nem alkalmas.
- [7] A végzés indokolása tartalmazza, hogy a választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény (a továbbiakban: Ve.) 224. § (5) bekezdése értelmében a bírósági felülvizsgálati eljárásban az ügyvédi képviselet kötelező. Hivatkozott a Kúria az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvény (a továbbiakban: Ügyvédi tv.) 26. §-ára, amelyből következően az ügyvédi képviseleti tevékenységre vonatkozó meghatalmazás csak akkor érvényes, ha abból kétséget kizáró módon kitűnik, hogy az azt ügyvédként aláíró személy az Ügyvédi tv. hatálya alá tartozik.
- [8] A Kúria megállapította, hogy az I. rendű felperes által adott képviseleti meghatalmazás nem tartalmazta az ügyvédi státusz azonosítására alkalmas adatokat, így a jogi képviselői minőség az okiratból nem igazolt.
- [9] Megállapította a Kúria azt is, hogy a II. rendű kérelmező elmulasztotta csatolni a Ve. által előírt szakvizsga-bizonyítvány másolatát.
- [10] Mivel mindkét kérelmező szabályosan igazolt jogi képviselő nélkül kezdeményezte a bírósági felülvizsgálatot, kérelmüket a Kúria – a Ve. 231. § (2) bekezdés alapján – érdemi vizsgálat nélkül elutasította.
- [11] 4. Az indítványozó ezt követően fordult az Alkotmánybírósághoz.
- [12] Indítványában kérte, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a végzés alaptörvény-ellenességét és semmisítse meg, mert az sérti az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésében biztosított jogait.
- [13] Kérelme indokolásában előadta, hogy ügyvédi bélyegzőlenyomat valóban nincs a beadványon, de véleménye szerint a Kúria végzésének indokai nem helytállóak. Állítását a következőkre alapozta:
- a felülvizsgálati kérelem ügyvédi fejléces iraton került benyújtásra, amely alkalmas az ügyvédi azonosításra.
 - ügyvédi minőségében az I. rendű kérelmezőt képviselte.
 - a beadvány végén az aláírás alatt az „ügyvéd” megjelölést használta, amely egyértelműsíti, hogy az iratot elsődlegesen e minőségében írta alá.
- [14] Vitatta a meghatalmazásra vonatkozó bírói jogértelmezést. Részletesen értelmezte a Ve. és a Pp. egyes, képviseletre vonatkozó szabályait.
- [15] Álláspontja szerint a Kúria megsértette az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésében biztosított jogait, mert „nem a törvényben meghatározottak szerint hozta meg és indokolta döntését, amely döntés a kérelmezők részére hátrányos.”
- [16] Hivatkozott arra is, hogy a Kúria a végzésben foglaltak ellenére jogi képviselőnek tekintette, amelyet igazol az, hogy az iratokat nem az I. rendű kérelmezőnek, hanem neki, mint jogi képviselőnek küldte ki.
- [17] 5. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. § (1) bekezdése alapján tanácsban dönt az alkotmányjogi panasz befogadásáról, és az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján mérlegelési jogkörében vizsgálja az alkotmányjogi panasz befogadhatósága törvényi feltételeinek fenn álltát, különösen a 26–27. § szerinti érintettséget, a jogorvoslat kimerítését, valamint a 29. § szerinti feltételeket.

- [18] Az Abtv. 27. §-a értelmében az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *d*) pontja alapján alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.
- [19] Az indítványozó a saját ügyében hozott Kúriai végzést támadta, amely ellen jogorvoslatnak nincs helye.
- [20] A Ve. 233. § (1) bekezdése értelmében a választási szerv határozatával kapcsolatos bírói döntés elleni alkotmányjogi panasz a sérelmezett döntés közlésétől számított három napon belül nyújtható be.
- [21] A Kúria sérelmezett végzésének kézbesítése 2014. március 26. napján történt. Az alkotmányjogi panaszt az indítványozó 2014. március 28. napján – a törvényes határidőn belül – nyújtotta be a Kúriához, az Alkotmánybírósághoz címezve.
- [22] Az indítványozó az alkotmányjogi panaszában megjelölte az Alkotmánybíróság hatáskörét megalapozó Abtv. 27. §-át, és a Kúria Kvk.V.37.301/2014/2. számú végzését, mint sérelmezett döntést.
- [23] Az indítványozó kérelmet terjesztett elő a megjelölt bírósági végzés alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére. Az alkotmányjogi panasz tartalmazza az Alaptörvény azon rendelkezését, amelybe az indítványozó szerint a támadott végzés ütközik.
- [24] A Ve. 233. § (2) bekezdése szerint az e törvény alapján, a választási szerv határozatával kapcsolatos jogorvoslati eljárásban hozott bírói döntés elleni alkotmányjogi panaszról az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. §-a szerint a beérkezéstől számított három munkanapon belül, a befogadott alkotmányjogi panaszról további három munkanapon belül dönt.
- [25] 6. Az Alkotmánybíróság az eljárás során megállapította, hogy az alkotmányjogi panasz a befogadhatóság feltételeinek nem felel meg.
- [26] 6.1. Az indítványozó a panaszában lényegében a jogi képviseltről szóló jogszabályok egyes elemeinek a konkrét esetre vonatkozó alkalmazása bírói megítélését vitatta.
- [27] Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény 24. cikk (1) bekezdésének értelmében az Alaptörvény védelmének legfőbb szerve. Ennek megfelelően az Alkotmánybíróság az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésének *d*) pontja alapján a bírói döntéseket az alkotmányosság szempontjából ellenőrizheti, és jogköre a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség vizsgálatára és kiküszöbölésére korlátozódik, ezért a bírói döntés irányának, a bizonyítékok bírói mérlegelésének és értékelésének felülbírálatára nem rendelkezik hatáskörrel {3231/2012. (IX. 28.) AB végzés, Indokolás [4]; 3392/2012. (XII. 30.) AB végzés, Indokolás [6]}. Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panasz alapján a bírói döntésnek az Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálhatja. A bizonyítékok értékelését, mérlegelését, a tényállás megállapítását, a bíróság döntésének jogszerűségét az Alkotmánybíróság nem bírálhatja felül.
- [28] 6.2. Az indítványozó az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése sérelmét állította.
- [29] Az Alaptörvény felhívott rendelkezése szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni. Az Alaptörvénynek ez a rendelkezése a közigazgatási hatósági eljárásokra vonatkozik és nem a bírósági eljárásokra. Az alkotmányjogi panaszban támadott döntés a bírósági eljárásban született. Az indítványozó által hivatkozott ezen alaptörvényi rendelkezés és a kifogásolt bírósági végzés közötti összefüggés hiányzik.

- [30] 6.3. Az Abtv. 29. §-a szerint az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadja be. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítvány az Abtv. által előírt határozott alkotmányjogi érvelést nem tartalmaz, sem a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet, sem alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést nem vet fel.
- [31] Az Alkotmánybíróság fentiekre figyelemmel az Ügyrend 30. § (2) bekezdés *a)* és *h)* pontja alapján az alkotmányjogi panaszt visszautasította.

Budapest, 2014. április 2.

Dr. Balogh Elemér s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
előadó alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/690/2014.



Az Alkotmánybíróság Határozatait az Alkotmánybíróság hivatalos lapja, mely elektronikus formában, időszakosan jelenik meg. A kiadvány az Alkotmánybíróság döntéseinek gondozott, szükség esetén anonimizált változatú szövegét tartalmazza. Az Alkotmánybíróság Határozatainak egyes számai bárki számára, személyazonosítás nélkül, korlátozástól mentesen, díjmentesen hozzáférhetőek az Alkotmánybíróság honlapján: www.alkotmanybirosag.hu

A szerkesztésért felel: dr. Bitskey Botond, az Alkotmánybíróság főtítkára
layout: www.estercom.hu
Kiadja a Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6., www.mhk.hu
Felelős kiadó: Majláth Zsolt László ügyvezető
HU ISSN 2062-9273